3 1761 08109868 3

Tsehlyns'kyi, Hryhorii
Sokolyky

PG
3948
T73S6

Purchased from the

SEWERYN WINDYK LIBRARY BEQUEST

UKR RES. CO
DUPLICATE
JOHN ERICSSON
UKRAINIAN SOCIETY
SALEM, MASS.
106 DERBY ST.

ГРИГОРІЙ ЦЕГЛИНСЬКИЙ.

СОКОЛИКИ.

Комедія в 4-ох дїях.

ЦЇНА 35 ЦЕНТІВ.

1918
З друкарнї „Свободи",
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

HUKRDUP

Григорій Цеглинський.

СОКОЛИКИ.

Комедія в 4-ох дїях.

UKR RES
DUPLICATE

1918
З друкарнї „Свободи",
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

PG
3948
T73S6

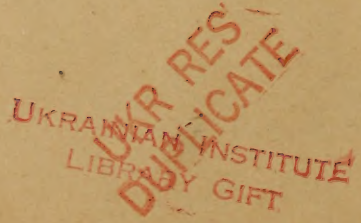

ОСОБИ:

Онисим Шкаралупка
Пантелеймон Малогубка } старі кавалєри.
Матвій Кашкевич
Юрій Доброхоцький, їх приятель.
Юрія, його жінка.
Мисьо
Мися } їх дїти.
Анна Щедобра, вдова.
Мальвінка, її донька.
Володимир Молодкевич, сестрінець Шкаралупки.
Настуся, господиня Шкаралупки.
Маґдуся, господиня Кашкевича.
Горпинка, господиня Малогубки.

Гостї, пани, панї.

Дїє ся у великім містї. — Час: тепер.

ПЕРША ДІЯ.

Декорація. Світлиця в домі Шкаралупки. Канапа, фотелї дуже вигідні. В однім кутї світлиці шафа — аптичка, в другім велике зеркало. Дверий троє, в серединї і по боках.

СЦЕНА І.

Настуся. Шкаралупка.

Настуся (пристара женщина, вельми хитренька, нїби пряче в покою, але частїйше ще призираєть ся в зеркалї, поправляючи то очіпок, то волосє, то що...

Шкаралупка входить із лївого боку, пообвязуваний як болячка звичайно, в пантофлях, часто покашлює, що хвиля хапає ся то за жолудок, то за ноги.

Шкаралупка (позїваючи голосно). Аа! аа! Котра то вже година, Настусю?

Настуся. Одинайцята. А чогож пан так раненько схопили ся?

Шкаралупка. Ай, боки вже болять, серденько! (тримає ся за бік). А як там нинї на дворі? (заглядає у вікно).

Настуся. Страшенно, прошу пана!

Шкаралупка. Страшенно, кажеш? Я вже догадував ся того, бо менї щось дуже по ногах шпилить (потирає ноги). А як: чи студено, чи мокро?

Настуся. Ой, прошу пана, і студено і мокро!

Шкаралупка. І студено і мокро? Я ще вчора знав, що так буде, бо менї так, бачиш серденько, низше колїн лехтїло, а висше — цїпенїло (натирає ноги).

Настуся (з уданим спочуванєм). Ай! ай!

Шкаралупка. То так, душенько, якби тобі хто в обі ноги напустив муравлїв, мух, пчіл — а вони там лазили, лїтали, бренїли і Бог зна що робили.

Настуся. Бодай не приказувало ся!

Шкаралупка (підіймаючи ноги). Ай! ой! знов розбирає, чи не тягне тут де?

Настуся. Тягнути не тягне, прошу пана, хиба з печі. Але на що пан вставали нині?

Шкаралупка. А щож було, серденько, робити?

Настуся. Треба було зістати в ліжку і як належить вивчасувати ся. Я була би перестелила, дала свіжий оклад, обвила, обвязала, пан були би знов собі натерли ноги тою оковиткою з перцем і мяткою...

Шкаралупка. Ага тою, що ти зробила вчора. Знаєш, серденько, вона менї помогла трохи.

Настуся. Вона кождому помагає, прошу пана, тільки треба уміти зробити (з прихвалою), а то не кождий потрафить!

Шкаралупка. Правда, правда, Настусю! А деж ти того навчила ся, серденько?

Настуся. О, де я навчила ся! Навчила ся від небіжки своєї бабунї, прошу пана! Вона була не в однім учена, тай не одному дала раду. Кілько то панів до неї зїздило ся! Але й вона собі була панського роду...

Шкаралупка. То й ти панського роду, Настусю?

Настуся. Моя мама небіжка була рідною донькою небіжки бабунї, а я знов рідна донька небіжки мамунї. Так то йде, прошу пана!

Шкаралупка. Так? Ну, диви ся, а я того не знав. А чогож ти, серденько, пійшла в службу з такого роду?

Настуся. Е, що то, прошу пана, нині вже говорити! Я де інде і за найбільші гроші булаб не пійшла, — кілько то напросило ся! (ласенько). Але так до пана...

Шкаралупка. Так, так! ти лиш для мене те зробила, серденько... А чи твоя бабуня навчила тебе всього?

Настуся. Всього, що сама знала. Вона мене дуже любила!

Шкаралупка. Ну, серденько, то й ти так, як твоя бабуня, зумієш чоловікови на все дати раду?

Настуся (побожненько). О, вже я, прошу пана, не постидаю ся!... бо то хоч слуга...

Шкаралупка (скоро благенько). Але ти не слуга

в мене, душенько, — ти менї порадниця, господиня, панї.

Настуся (соромливо). Так то єґомосць лише кажуть...

Шкаралупка (гладить її). Нї! нї! так воно дійсно, серденько! (хапає ся за ноги). Ай, якже мене знов по ногах ушпилило, хиба послухаю тебе тай положу ся, ой! ой! (паде на фотель).

Настуся (підбігає до нього). Таки зараз!

Шкаралупка. Нї, аж по обідї.

Настуся. А чомуж не зараз?

Шкаралупка. Прийдуть, бачиш, незабаром Малогубка і Кашкевич, я їх запросив нинї на обід, не хотів би при них лежати.

Настуся (рушає раменами). Не знати чому?

Шкаралупка. Якось стидно, серденько.

Настуся. Вже то правда, що наш пан як та панночка соромливі.

Шкаралупка (грозячи пальцем). Ей, ти збитошнице! (лапає ся за ноги). Ой, ой, якже менї в ногах закипіло!

Настуся. Бо що правда, то правда, навіть припочати стидаєте ся...

Шкаралупка. Стидати ся не стидаю, але, бач, душенько, не хочу, щоби посьмішкували ся.

Настуся (гнівно). Посьмішкували ся? Ті болячки?

Шкаралупка (зриває ся). Хто, хто, болячки? які болячки?

Настуся. А от ті соколики безкрилі, Кашкевич та Малогубка.

Шкаралупка (сїдаючи і лагідно). Ей, ти псотнице ледаща! Видко вони тобі не подобали ся.

Настуся. Ой, є там що подобати ся, Боже мій! хиба то, що пана обїдають.

Шкаралупка. Обїдають? Хто — вони?

Настуся. Бо що правда, то правда. Ще Малогубка хоч звичайненький, але Кашкевич, заступи Господи! Як зачне хвалити: якеж то добре, якеж то добре, а

Настусенько, дай но ще, дай но ще! Настуся дає, але (на боці) ...як прийде перший, то жаден з них не подивить ся на Настуньку, може-б їй також дещо належало ся.

Шкаралупка. Так тобі лише здаєть ся, серденько, вони дуже чесні люди!

Настуся. О, чесні, нема що казати. Я дійсно не знаю, на що їх пан запрошують.

Шкаралупка. Я їх прошу, душенько, лише для товариства, бо мені самому не смакує, а так у дружині...

Настуся (лестно). Можна би постарати ся про яку иншу дружину, прошу пана!

Шкаралупка (втішно приступаючи до Настусї). А якуж би?

Настуся (дуже лестно). Яку? Таку, як инші люди мають.

Шкаралупка. А якуж то мають люди?

Настуся (дуже соромливо). Жіночку... дїточки!

Шкаралупка (затираючи руки втішно). Так ти гадаєш, серденько?

Настуся. Очевидно, зовсім инакше, як ті болячки.

Шкаралупка. А як ти гадаєш, Настусенько, пійшла би ще яка за мене?

Настуся. За пана? Ой, ой, чому нї! — (лестно). Лише пан мусїли би собі дібрати...

Шкаралупка. Розуміють ся, розуміють ся!

Настуся. І то не такого легкодуха, щоб то (показує) лише строїти ся, ходити та показувати ся наче на комедії, але таку, щоб то (ввічливенько) уміла, прошу пана, й зварити й походити й догодити, в чім треба.

Шкаралупка (важно). О то передівсім, передівсім, — то річ найважнїйша!

Настуся. Бо, прошу пана, що прийшло би пановї з молодої, хоч би найкрасшої, як не буде вміти хоч би на чикавку порадити?

Шкаралупка (чхає). Так, так! Настусю!

Настуся. Або й на кольку!

Шкаралупка (хапаєть ся за бік). Ой так, так!

Настуся. Або й на гуркітки в животику...

Шкаралупка (імаєть ся за живіт). Правда! правда!

Настуся. А вже не кажу гостець, жовтачку, уроки, болячку, пропасницю...

Шкаралупка (перебиває неспокійний). Правду кажеш, Настуненько, ти дуже мудра женщина.

Настуся (лестно). О вже я знаю, прошу пана, якої би панови треба.

Шкаралупка. А як гадаєш, Настусю, знайдеть ся така?

Настуся (лестно). Тілько як пан розглянуть ся близше.

Шкаралупка. Розглянути ся, кажеш, а деж?

Настуся (ніби занята). Тілько най пан далеко не шукають.

Шкаралупка (втїшно). Не далеко кажеш? То вона десь близко має бути? А я про те нїчого не знаю.

Настуня (хитренько). Гм!... я сказала би... панови...

СЦЕНА II.

(Попередні. — **Малогубка, Кашкевич** входять скоро головними дверми).

Настуся (дуже нерада, на боцї). В сам час їх надне́сло! Так менї за кождим разом перервуть — але я ще свого докажу! (до них). О, панове, вже на обід, а я ще не готова, біднаж моя головонько! (вибігає на право).

Малогубка (старий кавалєр, все серіозний, — говорить поволи; до Шкаралупки): Здраствуйте, государ!

Кашкевич (старий кавалєр, скнира, все скулений, говорить скоро). Моє почтенє! моє почтенє! хто би то був погадав!

(Оба, **Малогубка і Кашкевич** засумовані ходять по сценї в противні боки. Кашкевич бігає хутко, Малогубка ходить поволи, великими кроками).

Шкаралупка. Що такого, любенькі? Що нового на сьвітї?

Кашкевич (раз у раз бігає). Страшно, страшно! прийдеть ся перед часом робити завіщанє.

Малогубка (стає). Що ви сказали? завіщанє? (ходить). А гм... Знаєте? (стає перед Кашкевичем).

Кашкевич (стає). Що такого?

Малогубка (в задумі — палець на чолї). Маєте рацію! (ходить дальше).

Кашкевич (бігає). Що на теє чоловік нїколи не рахував!

Малогубка (стає). На що не рахував?

(Малогубка і Кашкевич стають проти себе).

Малогубка. Ага на теє! Так єсть, так єсть!

Шкаралупка (наляканий). Скажіть же й менї, що такого? Не лякайте, — видите, я ї так слабиї, цїлу нїч переболїв, і хвильки не заснув.

Малогубка. То ви вже знаєте теє?

Шкаралупка. Що? нїчого не знаю!

Малогубка. А чогож ви не спали?

Кашкевич. А я вже тепер також не засну нїколи. Страшно! ужасно!

Шкаралупка. Щож такого, любенькиї, не мучте мене — видите, який язик в мене нині? (хоче показати — вони відвертають ся).

(Малогубка добуває газету з сурдутової кишенї з заду і розвиває).

Шкаралупка. Що, може поминули в авансї, на пенсію дали?

(Кашкевич махає рукою).

Малогубка (шукаючи в газетї). Слухайте!

Кашкевич. Слухайте!

Настуся (являє ся в правих дверях із пательнею в руках).

Малогубка (читає поважно). „В области Тулонской і Марсилійской так в городах як і доокрестних деревнях вспихнула самая ужаснїйшая холєра, похищающая єжидневно неізчислимоє множество жертв обоєго пола, особенноже пола мужескаго, почавши от

юношей до пять-, шест-, седм-осмдесятлїтних стариков. Переполох неудобізсловительний!"

Шкаралупка (ломить руки — хапає ся за живіт — паде на канапу). А Господоньку!

Кашкевич (хапаєть ся за голову і бігає по покою).

Малогубка (читає дальше). „Обступившій область етую закаженную кордон — пал до одной души. По етой причині недуг как би розбивши пута пронес ся по всїм странам скоростію молнії. Пишущій етії строки пал при послїдном слові" (кидає ґазету).

Шкаралупка (зриваєть ся, хапає і кидає ґазету за вікно. До Малогубки, обтираючи руки): І ви посьміли з нею сюда приходити, безсердний друже? А як я заражу ся?

Кашкевич (обходить місце, де лежала ґазета). Так, так! я утїкаю звідси.

Малогубка (забираєть ся до виходу). І я йду!

Шкаралупка. Та не лишайте мене самого, змилуйте ся! Що я сам зроблю? Прийдеть ся марно згинути...

Малогубка. Мушу йти придумати средства охоронні...

Шкаралупка (цїкаво). Якіж-то?

Малогубка. Стоять у ґазетї... Де вона?

Шкаралупка. Я її викинув.

Малогубка (гнївно). Мою ґазету?

Шкаралупка. То я скажу підняти.

Кашкевич. А як заразите ся!

Шкаралупка. Правда, правда!

Малогубка (нетерпеливо). Алеж моя ґазета.

Шкаралупка (недобрий). Житє милїйше чим ґазета.

Малогубка. Таж там були средства охоронні в новинках записані.

Шкаралупка. Господи! (до Малогубки лагідно). А виж не знаєте на память? Таку маєте прекрасну...

Кашкевич. Превосходну, знамениту!

Малогубка (надумує ся). Ага! перед всїм, коли не ошибаюсь...

Шкаралупка. Що, що?

Малогубка (поважно). Самая кріпчайшая водка...

Шкаралупка (радісно). Маю! маю!

Кашкевич (скоро). Маєте?

Шкаралупка. Маю.

Кашкевич. То я остану.

Шкаралупка (до Малогубки). А більше нїчого?

Малогубка (нагадуючись). Зараз. Опісля... червонеє вино...

Шкаралупка (радісно). І се маю!

Малогубка (скоро). Маєте?

Шкаралупка. Маю. Зараз скажу винести з пивницї.

Малогубка. Коли так, то й я остану.

Настуся (з дверий). Алеж панови заказав доктор пити горівку і вино на ті, як то називають ся... гем... гем...

Шкаралупка. Правда, правда, дякую тобі, серденько, що менї нагадала.

Малогубка. В такім разї ми напємо ся.

Кашкевич. Так, ми напємо ся — за ваше здоровле!

Малогубка. Скажіть же зараз винести, ще перед обідом кинемо по одному.

Кашкевич. Так, так, всечестнїйшій...

Шкаралупка (до правих дверий). Настусю, пійди дитинко, винеси одну фляшку вина!

Кашкевич. Можете й дві...

Малогубка. Або й три, в хатї придасть ся в таке ужасноє время.

Шкаралупка. То винеси три.

Кашкевич. Але скоренько, бо мене вже щось у серединї вертить.

Шкаралупка (хапаєть ся за живіт). Кажете, що вертить? І мене щось... ой, ой... та проклята газета! чи не покадити би чим?

Настуся (виходить із правих дверий з лїхтарнею в руках і йде в головні двері — по дорозї негодує). Шкода, що собі нараз десять не замовили! Чому нї, якби своїм рядять! Але пождїть, се не потриває довго (відходить).

СЦЕНА III.

(Попередні. — **Доброхоцький** входить по відході Настусі головними дверми).

Шкаралупка (біжить проти нього). А як ся маєте, чесний сусїдо, сам Бог вас надсилає.

Юрій (бувший старий кавалер — тепер відживаючий під обухом жінки). Що таке? Почтеніє вседостойним товаришам!

Шкаралупка. Чи чули ви, в Тульонї і Марсилії холера...

Малогубка. Найужаснїйшая.

Кашкевич. Цїла губернія вимерла.

Шкаралупка. Тепер простїсенько до нас іде.

Юрій. Розумію, — а ви боїтесь умирати!

Шкаралупка. А ви не боїте ся?

Юрій. Я нї!

Шкаралупка (здивований). Як то нї?

Малогубка і Кашкевич (цїкаво обступаючи Юрія). Чому нї?

Юрій. Бо маю средство найпевнїйше, найуспішнїйше і неминуче проти всякої слабости.

Малогубка і Кашкевич. А то яке?

Шкаралупка. Може водка?

Юрій (сьмієть ся). Нї!

Шкаралупка. Може червенеє вино?

Юрій (сьміючись). Также нї.

Шкаралупка. А якеж, якеж? скажіть, будьте ласкаві!

Юрій. Я сам скажу: найнеомильнїйшим средством проти всякої слабости, навіть проти самої смерти... є...

Шкаралупка
Малогубка
Кашкевич (цїкаво). Є...?

Юрій. Жінка!

Шкаралупка
Кашкевич (весело). Ей! ей!

Малогубка. Жартуєте!

Юрій. Кажу вам правду. Вона вам, навіть коли-б хотіли хорувати або вмирати, то не дасть.

Кашкевич. А кілько жонатих умирає!

Юрій. Перепрашаю. Як хто вмирає, то — загляньте до статистики: — або нежонаті, або вдівці, або котрих жінки виправили на тамтой сьвіт. Правда, господин Пантелеймоній?

Малогубка. Истинна! истинна!

Шкаралупка. Дивно! дивно!

Юрій (запаляючись). Гляньте лиш на мене, який був колись! Таж знаєте — товаришували разом: і голова боліла, і жолудок не статкував, під грудьми кололо, ноги не служили, в вязах вертіло, ніс напухав — словом болячка, яких мало... А тепер?

Шкаралупка. А тепер?

Юрій. Здоровий як кукурудз.

Кашкевич. І то вас так жінка скріпила?

Юрій (серіозно). Жінка!

Шкаралупка. Диво, єй Богу, диво! (цікаво). А якже вона то зробила?

Юрій. Пст! в тім бачите — тайна!

Настуся (вносить дві фляшки, кладе на столі — з під лоба дивить ся на всіх) (на боці) Хвала Богу, вже третий є! (Відтикає і наливає. Сама відходить на право).

Юрій. Тому, коли панове боїте ся якої слабости, або і смерти — одинока рада для вас...

Всі. Яка?

Юрій. Женіть ся!

Шкаралупка (задоволений). Ге, ге! Здоровлє ваше, чесний сусїдо!

Юрій. Здоровлє наше і наших жінок! (пє).

Шкаралупка (зітхаючи). Котрих не маємо (пє).

Юрій. Перепрашаю, але можемо мати. Всякий чоловік, що живе на сьвітї, повинен женити ся. Не так, господин Панталеймоній?

Малогубка. Истина, истина! Чоловік без жінки — то так, так господинове, як... жінка без чоловіка.

Юрій. Гірше, гірше! Я вам ручу, що старим кавалерам гірше, як старим паннам.

Малогубка. Я вже завтра готов оженити ся.

Юрій. Не тілько ви, але всї панове повинні оженити ся, як не для себе, то для свого народу. Прошу вас, не буде жінок, — не буде наслїдників; не буде наслїдників — не буде й народу; не буде народу — то й не буде нас.

Малогубка. Я зараз готов оженити ся.

Шкаралупка (несьміло замикаючи двері від кухні). От нараїлиб яку, чесний сусїдо: ви вже жонаті, вам лекше знайти.

Малогубка і Кашкевич. Так, так!

Юрій (до Шкаралупки). Добре. Але перше скажіть, якої ви хочете жінки?

Шкаралупка (соромливо). Якої я хочу? Га, га, якої? А якої ви шукаєте, господин Панталеймоній? скажіть, ви опитнїйші.

Малогубка. Най господин Кашкевич скаже, він найбогатший.

Кашкевич. О найбогатший — жартуйте здорові!

Юрій (нетерпеливо). Та скажіть, якої бажаєте жінки, я готов вас усїх поженити — (на боцї) так ми дай Боже з своєю витримати!

Кашкевич. Та то не легко сказати. От таку, щоб не богато коштувала, знаєте: смирненьку, добреньку, невибагливу, ощадну...

Юрій. А ви, пане Онисиме?

Шкаралупка. Я таку, — знаєте, чоловік слабий, — щоб зуміла коло чоловіка походити, догодити... і (надумує ся) що то ще казала Настуся? Гм!

Юрій. А ви, господин Панталеймоній?

Малогубка (поважно). Я над тим годами застановляв ся, — великі кладу условія. Я передовсїм бажаю: хорошеньку!

Шкаралупка і Кашкевич (утїшно разом). І я! і я!

Малогубка. Опісля молоденьку!

Шкаралупка і Кашкевич. І я! і я!

Малогубка. Дальше: так собі товстеньку!

Шкаралупка і Кашкевич (підскакуючи з радости). І я товстеньку! і я товстеньку!

Малогубка. При тім чепурненьку!

Шкаралупка. Таку і я, і я! (хапаєть ся за ноги) ой, ой!

Кашкевич (на боці). Я такої не хочу — схоче строїти ся...

Малогубка. А найпаче богатеньку!

Кашкевич (підскакує). І я таку, і я таку, аби хоч каменичку мала.

Юрій. Отже послухайте мене. Нині у мене маленький вечерок, іменини моеї найстаршої доньки, що ви були її хрестним отцем, господин Панталеймоній. Прийдіть, а застанете таку, якої самі бажаєте: хорошеньку, чепурненьку, богатеньку...

Малогубка (додаючи). І товстеньку...

Кашкевич і Шкаралупка. Так, так, — і товстеньку.

Юрій (продовжаючи). Якби дивили ся на неї. Колиж подобаєте собі, то ручу, — холєри не маєте чого бояти ся, (на боці), бо за се тілько можу ручити.

Малогубка. Я прийду без сумніву.

Шкаралупка. І я.

Кашкевич. І я! (на боці) хоч се не обійдеть ся, щоб якого дарунку не таскати з собою.

Юрій (горячо). Бо видите, панове... (зацукуєть ся). Ваше здоровлє!

Всї (випиваючи). Здоровлє ваше, чесний і чоловіколюбивий товаришу!

Юрій. Бо видите, панове, не кажу, щоби час, бо кождий ще з вас хвалити Бога молодий і здоровий, але в часї епідемії — то страх чоловікови самому. Сама гадка убиває. Нї доглянути кому, нї пожалувати, нї поратувати, нї ложки води подати...

Всї (перелякані — скоро). Я прийду, я прийду.

Юрій (встає — на боці). Коби то моя Юрця знала, чого то я всего для неї не роблю! (до инших). Ну, до побаченя! Вижидаю вас із найбільшою нетерпели-

востию. Прощайте, панове! (добуває годинник). Ого! (на боці) спізнив ся о чверть години, буде вже проповідь! (Виходить у головні двері — всі його проводять чемненько і многократно прощають).

СЦЕНА IV.

Шкаралупка, Малогубка і Кашкевич.

(Малогубка вертає перший від дверий і затираючи руки, живо ходить по сцені, — опісля стає перед зеркалом, приглядаєть ся хвилю цілій своїй стати і гладить чуприну і бороду).

Шкаралупка (тримаючи руки на серцю, мило до публики): Мені так серденько бєть ся!

Кашкевич. А мені так, якби мав нині сто тисяч виграти, або програти.

Малогубка (задоволений з себе). Хорошенько, хорошенько! Тепер простите, дорогі товариші, мушу на хвилю відійти (добуває годинник). Три чверти на дванайцяту...

Шкаралупка. А деж ви йдете, господин Панталеймоній, зараз обід.

Малогубка. Мушу як слїд приготовити ся до нинїшного вечера. Хвиля, бачите, дуже важна, а мій крават уже не вистане! як уважаєте?

Шкаралупка. Та так, трохи вже... але...

Кашкевич (скоро наче нагадавши ся). А добре, що ви мені нагадали, мушу собі зараз рукавички випрати, може до вечера ще висхнуть, як уважаєте? ей, ще висхнуть (заглядаючи до зеркала). О, і ковнїрець здалоб ся припрасувати! кілько до труду стоїть женячка.

Малогубка (палець на чолї). Заходить ще один важний вопрос.

Шкаралупка і Кашкевич. Який? який?

Малогубка. Вельми важний вопрос.

Шкаралупка і Кашкевич. Який же?

Малогубка. Чи взяти білий, чи чорний крават?

Шкаралупка. А білий, білий, розуміеть ся!

Малогубка. Маєте рацію. Білий — то барва невинности. Зараз собі куплю.

Кашкевич (шкробаючись у голову). Новий видаток, Господи Боже!

Малогубка (забираеть ся до виходу). Я спішу — прощайте! прощайте!

Кашкевич (до виходу). І я, і я! до свиданя, всечеснїйший друже!

Шкаралупка (заступає дорогу Малогубцї — несьміло). Простїть, всемилостивійший друже, ще вас про одно спитаю. Ви бували в сьвітї, знаєте всему раду — я-ж бачите, ще не обізнаний з тим, бо слово чести даю, не старав ся ще нїколи о руку женщини. Отже прошу вас, господин Панталеймоній, яко іскренного друга, порадьте, як то (дуже несьміло і соромливо) найлучше подобати ся панні.

Кашкевич. Скажіть, скажіть, всепочтеннїйший, бо я так само — перший раз женюсь!

Малогубка (поважно). Вопрос то незвичайно трудний і недослїдимий, і не так легко сказати, однак я готов вам подати деякі „общіи", а перед всїм практическія поученія.

Шкаралупка і Кашкевич (раді). Слухаємо! слухаємо!

Малогубка (оповідає і, що каже, виконує сам наглядно. Шкаралупка і Кашкевич наслїдують усе комічно). Перед всїм, моя господа, виннисте просто, як найпростїйше тримати ся (простує ся як струна, Шкаралупка і Кашкевич роблять те саме). То знамя поваги, мужества і твердости, в чім женщини незвичайно любують ся! За тим слїдує гарний, граціозний поклон, на що панни найбільше уважають. Кілько разів проходить коло вас — чи ваша убожаєма, чи її подруга, чи її мати, чи навіть ветхнїйшая тїтка: — ви кланяєте ся і то самим низеньким, граціозним поклоном (кланяє ся рівночасно — инші повторяють). То знамя рицарського смиренія і подчиненія, що їх — як

менї одна женщина сама обявила і як впрочім з історії знаєте, — глубоко, вельми глубоко порушає! В сальонї сїдаєте як найдальше від своєї убожаємої і то найлучше в кутику, але так, щоби ви її, а вона вас ненастанно мала на оцї. І так сидите уважно, глипаючи лиш очима — то в гору, то на неї, — то в гору, то на неї (показує рівночасно — инші наслїдують). То знамя вниманія і високоубожанія! Розумієте? А коли доглянете, що вона дивить ся на вас, ви кладете руку на серце, і легонько, але замітно, зітхаєте (показує — повторяючи). Так повторяєте неутомимо, поки убожаєма вас не питає соловеїним голосом (удає голос): Чогож ви, господине, так тяженько зітхаєте? Тодї ви упавши на колїна (паде — й инші) витягнете руку до неї й скажете: За предметом моєго душевного рвєнія, за архангелом моїм! (Всї встають).

Шкаралупка (плеще в долонї). Чудесно! чудесно!

Кашкевич. Превосходно, єй-Богу!

Малогубка. Надто мусите уважати, дуже пильно уважати, як дома, так і за домом, як у сальонї, так на дворі, улици, проходї — словом на кождім місци: чи вашій убожаємій що не випаде.

Шкаралупка і Кашкевич. Як то?

Малогубка. То є, чи вона що не випустить, приміром хустку до носа, наперсток, шпильку, — бо ви повинні зараз скочити, піднести й з поклоном віддати (показує).

Шкаралупка (на боцї). Тепер розумію.

Малогубка. Одная „вещ" однако становить виїмок, котроі не тілько не треба піднимати, але удати, начеб не видїло ся. Знаю то з власного досьвіду.

Шкаралупка. Щож то за „вещ", господин Панталеймоній?

Малогубка. Я вам скажу, але під дискрецією. Я старав ся одного разу о руку женщини знаменитого роду й великого маєтку. Складало ся все як найлїпше, от я й осьмілив ся одного дня обявити їй свою любов. Вислухала мене дрожачи й покраснїла як крашанка. Чудесна була женщина! А щоб заслонити свій дївочий

сором, добула хустку. В тій хвили щось бр-реньк з кишені. Я кинув ся підняти, а вона — крикнула не своїм голосом й зімліла. Зараз схопила ся й від тоді не бачив я її більше...

Шкаралупка і Кашкевич (зі страхом). Щож то було?

Малогубка. Серебренная табаксдоза!

Шкаралупка. Бачите? бачите? Отже табакерки не треба підносити.

Кашкевич. Ніколи! Удати, що не бачило ся.

Малогубка. Так, так! А тепер прощайте. Ручу вам, що коли вірно заховаєте наведені приписи, — на сто женщин найгордійших девятьдесять і девять розлюбите.

Шкаралупка. Я стілько не хочу. Най мене Господь хоронить!

Кашкевич. Де би то чоловіка стало! (бере капелюх).

Малогубка. Прощайтеж! (подає руку Шкаралупці).

Шкаралупка. До милого побаченя! Дякуємо сердечно, найвірнійший друже, за вселаскавійші поученія. Я собі зараз все запишу, до вечера ще кілька разів повторю. Прощайте дорогенькі!

(Кашкевич і Малогубка відходять).

СЦЕНА V.

Попередні. — **Настуся** (вибігає з правої сторони).

Настуся (до відходячих). А деж панове ідуть — я даю обід!

Малогубка (гладить її — церемоніяльно). Зараз служу, госпожа Анастазія!

Кашкевич (лестно). А що нині на обід, Настусю?

Настуся. Ваша страва: пироги з кашою.

Кашкевич (радісно). Зараз служу, Настусенько! Уважайте, щоби були тепленькі.

(Кашкевич і Малогубка відходять у головні двері).

СЦЕНА VI.

Шкаралупка і Настуся.

Шкаралупка (пильно). Ага, Настусенько, виймеш менї, серденько, фрак, може треба поли припрасувати, таї сподні, тай... що то ще? Ага, тай жовту камізельку (стає при зеркалї).

Настуся (здивована). А то на що? Таж пан мали положити ся по обідї.

Шкаралупка. Пійду в гостину, серденько, запрошений, бачиш, на вечерок до Доброхоцьких.

Настуся. А якже пан пійдуть такі слабенькі?

Шкаралупка (простуєть ся при зеркалї). Менї вже лекше трохи (простуєть ся). Зрештою добре так трошки перейти ся й розірвати ся межи людьми. (Кланяєть ся кілька разів у зеркалї, наче би повторяв лєкцію Малогубки). А може би й натерти ся трошки тою оковиткою... Настусю, як гадаєш, не буде то чути? (кланяєть ся в зеркалї).

Настуся. Та що з того, як трошки буде чути? Тай кольонська вода заносить оковиткою...

Шкаралупка. Заносить? О, як заносить, то не хочу, сохрани Господи!

Настуся (кокетно). Пан певно хотять комусь подобати ся?

Шкаралупка (усьміхаєть ся, все при зеркалї). Подобати ся? (до себе). Забув я, що. (Надумуєть ся — палець на чолї). Що дальше? Тримати ся просто (простуєть ся), кланяти ся низенько (кланяєть ся), й ага! (оглядаєть ся до Настусї).

Настуся (здивована — від часу до часу щіткою нїби стирає порохи, а все позирає на Шкаралупку). Що він робить?

Шкаралупка (споглядаючи то в зеркало, то на Настусю). Ага! сїсти в кутику й... (голосно на боцї). Ану, якби я так зробив маленьку пробу з Настусею... Переконаю ся, чи правду казав Малогубка. Він богато говорить; говорить, що стілько вже розлюбив, а якось дотепер не оженив ся. Ану спробуймо, чи добра його рада? (хутко скаче від зеркала й сїдає в кутику, глипаючи то на Настусю, то в гору).

Настуся (з під ока дивлячись на Шкаралупку). Що йому? (при стираню вилїтає їй щітка на землю).

Шкаралупка (зриваєть ся скоро, щоби подати щітку — але незручний мало її не перевертає. Подаючи їй щітку): Прошу! прошу!

Настуся (майже рівночасно). О пан фатиґують ся! (не спускає від тепер очий з Оносима).

Шкаралупка (підбігає на своє місце й дивлячись на Настусю, кладе руку на серце й голосно зітхає).

Настуся (на боцї). Боже сьвятий, як чудно менї филюєть ся в серци! (дивить ся на Шкаралупку).

(Шкаралупка зітхає).

Настуся (поволи, соромливо). А чогож пан так тяженько зітхають?

Шкаралупка (паде на колїна — витягає руки). За предметом мого душевного р-в-е-н-і-я — за архангелом моїм, Настусенько!

Настуся (кидає щітку з рук, біжить, підносить і обіймає Шкаралупку — скоро й миленько говорить): А Господи сьвятий, деж я того варта! Встаньте, паноньку, встаньте, мій соколику наймилїйший! (горячо обіймає).

Шкаралупка (до публики). Правду сказав Панталеймон, їй-Богу правду!

Настуся (не пускаючи його). Таж я того вижидала, як спасеня вижидала, мій голубчику! як ока в голові дозирати-му, й ходити коло тебе, мій єдиний! (пригортає й цїлує).

Шкаралупка (боронить ся). Настусенько, Настусенько, ще хто прийде!

Настуся. Най йде, хто хоче, най цїлий сьвіт сходить ся, мій сизокрилий, я кождому скажу, що твоя... твоя... (обіймає).

Шкаралупка (боронить ся дужше). Настусенько, Настусенько, що ти робиш?

Настуся. Люблю тебе, Онисимцю, як нїхто в сьвітї, й ти мене любиш, серденько. Тому не відступлю тебе від нинї анї на крок.

Шкаралупка (вимотуєть ся — Настуся тягнеть ся за ним). Тепер уже не знаю, що робити... Коби хоч Панталеймон прийшов сказати!

СЦЕНА VII.

(Попередні. Перше ще являєть ся в головних дверях **Володимир).**

Володимир (усьміхаючи ся). А, а, дядечку! дай Боже щасливо!

Шкаралупка (змішаний, випихає Настусю на право чим скорше).

Настуся (по дорозї). А щож то злого? Най і панич дізнають ся, що я їм вуйна... (відходить на право).

(Шкаралупка обтирає піт).

Володимир (усьміхаючи ся). Видно, що й ви, дядечку, маєте задушевні пориви.

Шкаралупка. Ти бачив усе?

Володимир (усьміхаючи ся). Всего нї, але таки дещо заздрів.

Шкаралупка. То лиш проба була, їй-Богу проба.

Володимир. Для мене, дядечку, вистане проба, бо на инше правдоподібно сьвідків не схочете.

Шкаралупка (гнївно). Не говори дурниць, Володку! Слово чести даю, що проба!

Володимир (сїдає). Що менї зрештою до того. Я свого, дядечку, маю досить.

Шкаралупка. А ти знов що маєш?

Володимир. Мушу вже тепер вам признати ся, бо

справа скінчена (злосливо оглядаючи ся на право), може не так щасливо, як ваша.

Шкаралупка (гнівно). Вже знов, Володку? Кажу тобі, що проба.

Володимир. Вірю вам, дядечку, вірю, лише не гнівайте ся — але скінчило ся все надсподівано щасливо.

Шкаралупка (причісуючись). Щож такого?

Володимир. Женю ся, дядечку!

Шкаралупка (пускає гребінь з рук). Ти? такий молодик?

Володимир. А колиж женити ся, як не молодим!

Шкаралупка. Таж ти ледво маєш — 30 літ!

Володимир. Не причиняйте, дядечку, бо лиш 26.

Шкаралупка (згіршений). То ще гірше! Я в твоїм віці ї не думав про женитьбу. А якби був хто спімнув, я був би почервонів ся по самі уха.

Володимир. Алеж, дядечку, найбільше людий женить ся в моїм віці.

Шкаралупка. Та в тім і біда, що ледви молодик, а вже до женитьби рветь ся. Недосьвідчений легкодух не поміркує, що які батьки, — такі й дїти, які дїти — така родина, яка родина — така суспільність, яка суспільність — такий нарід. Ви повинні — от як то дїєть ся в суді, в уряді — кілька літ перше попрактикувати де у людий статочних, а опісля женити ся...

Володимир. Получивши сьвідоцтво аплїкації...

Шкаралупка (горячо). Що иншого, як женить ся чоловік поважний, статочний: він знає, як до того взяти ся, яку собі вибрати, як повести ї, дїти, родину, дім — то зовсім инше дїло. Я тобі ручу, що біда нашого народу лежить головно в тім, що батьки наші молодими поженили ся.

Володимир. Та бо так дїєть ся в цїлому сьвітї.

Шкаралупка. Перепрашаю! звідки ти знаєш, що дїєть ся в цїлому сьвітї? Ти повинен знати, що так дїяти ся не повинно.

Володимир. Алеж бо й женщини, гадаю, волять молодших.

Шкаралупка. Бо ви то все попсували, все до гори ногами перевернули! Що женщина має воліти? Женщина має воліти те, що скаже ся їй. А вжеж кождий батько волить чоловіка поважного, статочного, як якого легкодуха, вітрогона.

Володимир. Тількож бо біда, що ті статочні люди якось не женять ся.

Шкаралупка (гнівно). А як же женити ся, як ви молодики всюди напихаєте ся. Уступіть ся ви, а поженемось ми!

Володимир. Я не відступив би вже своєї нїкому.

Шкаралупка (гнівно). Тримай собі! Вона певно така мудра, як і ти. А якаж вона? чи умів хоч дібрати?

Володимир (одушевлений). Вона може, дядечку, й не така краса, як малюють поети; за те мила, людяна й щира душа як рідко, образована особливо в нашій словесности, патріотка, аж чоловіка самого підносить.

Шкаралупка. От видиш, таке чудо, як ти сам. Жениш ся, а навіть вибрати не умієш.

Володимир. Я вибрав таку, яка менї до душі припала (злосливо — заглядаючи й показуючи на право). Ваш смак инший!

Шкаралупка. Тут не ходить про смак, але про розум. Кожда дівчина, що хоче вийти за-муж, повинна бути (числить на пальцях): хорошенька, молоденька, товстенька, богатенька і і... ага, чепурненька — розумієш?

Володимир (усьміхаючи ся). І ви таку собі вибрали?

Шкаралупка. Вибрав.

Володимир. А хтож вона?

Шкаралупка. Видиш, який цїкавий! Вже тобі жаль — але не дурний сказати!

Володимир. Я, дядечку щасливий із свого вибору. Колиб ще ви не були противні...

Шкаралупка. Хорони Боже! Май собі, небоже, що тобі гоже. Лише одна умова: твоє весїлє не відбудеть ся скорше від мого.

Володимир (шкробаючи ся). Ой, дядечку, то я ще довго буду ждати!

Шкаралупка (рішучо). Найдовше три неділі. Я то скоро роблю; не відтягаю так, як то ви, хлистики звичайно.

Володимир. То згода!

Шкаралупка. От видиш, ще нині виберу ся в свати, завтра осьвідчу ся, а за три неділі оженю ся.

Володимир (сьміеть ся). А, то на тее відбувала ся проба?

Шкаралупка (недобрий). На тее! на тее! За три неділі переконаєш ся наглядно!

СЦЕНА VIII.

(Попередні. — В головних дверях стають **Малогубка і Кашкевич).**

Шкаралупка. О, вже панове на обід! (на право). Настусю! Настусю! накривай!

Настуся (зачервоніла вибігає з правих дверий з обрусом — загальне витанє).

Завіса паде.

ДРУГА ДІЯ.

Декорація. Сьвітлиця у Доброхоцьких, досить виставна й пристроєна. Під одним вікном розложений столик до карт; близь печі столик із цьвітами.

СЦЕНА I.

Юрій (сам, лежить на канапі — з піднесенем відслони встає). От і не спамятав ся чоловік, як собі заснув, Господи, Господи! Як би то був чоловік так давнійше за часів бл. п. старокавалєрських заснув, зда-

лоб ся йому, що ледви кости підіймe, а тепер чоловік щасливий, як має хвильку спокою, й хочби на камени засне.

Що то значить жінка! Бідні ті соколики: Шкаралупка, Малогубка та Кашкевич! Вони хотять для спокою женити ся! Ха, ха, ха! Якби вони знали, який то спокій, повідтинали би поли й осталиб при своїх окладах, морізонах, баньках, що їм лагодить Настунька. Жінка — вічна неволя, із жінкою жити — то фільософія, ще й яка фільософія! От, хоч би моя. Загнівала ся, що я хвильку нині забавив ся у товаришів. Боїть ся все, щоби я не попсував ся у них. Вже не говорила нічого від обіду й що лише не видко, як загремить і бухне хмароломом (зазирає на ліво).

Але на те є рада. Перша й найважнійша: терпеливість. Як лише загудить і загремить, ти, Юрцю, тихо, ша, дай їй вигреміти ся. Опісля скриви ся, удай слабого, — то вона зараз змякне, бо кожда жінка, хоч би й найгірша, боїть ся, щоб її чоловік не умер. Дальше удай, що все, що робиш, для неї робиш. То їй лестить, підлещує; їй здаєть ся, що вона дійсно цілим сьвітом для тебе.

Але як я нині зроблю? (надумуєть ся). Ага, їй-Богу, коли менї слабостию не вдасть ся втихомирити, скажу, що я сватаю Шкаралупку з її сестрою. Превосходно! (затирає руки) як не мож ліпше! буду мати „фраї" з на три неділї. Хоч правда, Анна для них як раз годить ся. І розумна женщина й нічого ще, а найголовнійше: як удова не в однім практична. Добре, їй-Богу добре!

А як вона опісля їх возьме в руки, як моя? Ну, то що? Я за те не відповідаю, то вже їх діло дати собі раду. А менї хто радить?

Однак то їм на зле не вийде, як Богом а правдою сказавши й менї на зле не вийшло. Жінка для старого кавалєра то так як студений туш на вялі члени; вона його відсьвіжить, розбудить, розбадьорить. Як нічне вичисляти денні заповіди: а треба менї сього а того, а пійди но тут, а пійди но там, а постаратись би про

се а про те, тобі-б не лежати як столїтному дуплу, а руш ся — тиж мужчина, голова, господар!

Господи! чоловік стогне, але йде; із початку поволи, поволи, нога за ногою; потім як розрухаєть ся, сам не знає, відкіля сили набрав — так біжить як самохід який, а все то для сьвятого спокою!

Добре то сказано, що житє — то рух, то ненастанний коловорот усїх суставів тїла й душі. Хто в самім собі не чує того жизненного мотору, — мусить собі справити штучний, а таким штучним мотором житя — то... жінка! (зазирає на лїво).

Але пст! іде мій мотор! Брррр! вже чую здалека його електризуючий вплив... (сїдає в кутику на канапі — в покірненькій поставі) .

СЦЕНА II.

(Юрій. — Юрія входить із лївої сторони).

(Юрія — женщина сварлива, енергічна, худа. З порога оглядає хмарно довкола сьвітлицю. Офукуєть ся й скоро біжить пересунути до печи столик до карт, а столик з цьвітами під вікно).

Юрія. Або то поставлять, як треба? Де там! А непотріби безголові! Чекайте, як котре менї в руки попадеть ся! Стіл до карт під вікно поставили — та чи чув хто таке? Щоб собі люди ноги повідморожували! (до стола з цьвітами). А цьвіти до печі засунули, щоб зівяли, пісхли! Господи сьвятий, дай терпеливости хоч нинї! (з гуркотом пересуває).

(Юрій покашлює).

Юрія (оком на мужа). Абож то є кому подивити ся, наглянути, наказати — де там! Десь у людий і господар уважає за свій обовязок наглянути...

Юрій (на боцї). Починає блискати!

Юрія. А у нас де! Сама одна розбивай ся та розщибай ся від рана до ночи, і в кухни і в сьвітлици, на

стриху і в пивници,—дім, дїти, чоловік—усе те на твоїй бідній голові! (з під ока на Юрія). А він щоб лише в яку компанїю зайти!

Юрій (покашлюючи). Починає греміти!

Юрія. Перейти ся, зайти, забавити, один другому поставити, а дома жінку лишити, та хиба їсти й спати! Такі їх обовязки родинні! А ти роби, ходи, заходись, начеб наняла ся у нього. А Господи-сьвятий, чого Ти мене так тяжко покарав! (наче ридає).

Юрій (на боцї). Вже й дощ, розпинай, Юрцю, парасоль! (голосно із уданим жалем). Юрцю! Юрцю!

Юрія. Десь у людий щастє инакше. От у Мілюнї: муж хоч совітник, цїлий день божий як лише із бюра прийде, коло жінки, дїточок: й сяде, й бавить ся, й пійде, послухає, аж мило дивити ся. А тут, якби на перекір тобі, щоб лиш дома не посидїти!

Юрій (із уданим жалем). Юрцю! Юрцю!

Юрія. Десь давнїйше чоловіки уміли жити дома: й жінки і дїти були щасливі. Нинї повинаходили: анкети, комітети, ради, паради, збори, вибори, інтереси, процеси й Бог знає які слабости, а то все, лише щоби жінку здурити.

Юрій (я. в.). Юрцю! Юрцю!

Юрія (глумливо). А де ти ідеш, Юрцю? — На з а с ї д а н є! — Можеб нам нинї вибрати ся до Аннунї на хвилю? — Не маю часу, іду на з а с ї д а н є! — То завтра може пійдем — належить ся! — І завтра маю з а с ї д а н є! — То в недїлю виберім ся! — І в недїлю маю з а с ї д а н є! — Не розпука-ж то?

Юрій (я. в.). Юрцю! Юрцю!

Юрія (остро). Почкай, голубчику! послїдний раз ти менї сам виходив! Не пійдеш більше, нї! Припну, їй-Богу припну! А якби менї хто з товаришів чесних прийшов, нажену, їй-Богу нажену!

Юрій (дуже покірно). Юрцю! Юрцю! На що то казати, таж ти знаєш, що я в такі діла не люблю заходити.

Юрія (глумливо). Нї?

Юрій (покірненько). Що я від нашого подружа нї кроком нїде не поступив у товариства.

Юрія (я. в.). Нї?

Юрій. Що я лише на те оженив ся, щоби мати приют, спокій, житє дома.

Юрія. Так? Ще випираєть ся! А деж ти нині був, соколику, від рана до вечера?

Юрій (все нїби зломаний). Юрцю! таж я в полудне лише вийшов на хвилю, а ти вже прогнівала ся за те й від обіду не говориш (сумно). Ти не знаєш, як мене то болить... Я з розпуки кинув от тут собою на софу, аж у крижах затріщало (кулить ся й кривить). Тепер так ломить, що годї висидїти.

Юрія (хутко зриваєть ся — печаливо). А фрасунку мій нещасливий! Зараз посмаруй тою мастию від Настуньки — зараз принесу! (біжить на лїво).

СЦЕНА III.

Юрій (сам, бухає сьміхом і з радости затирає руки). То другий спосіб! Почекайте, по третім то й цїлувати буде. Кажуть, жени ся молодим! Де би собі молодий дав раду в такім випадку? Лїта, лїта! Що лїта — то й розум! (заглядає на лїво). Але пст! вертаєть ся! (кривить ся, як перше).

СЦЕНА IV.

Юрій, Юрія (вертаєть ся з фляшиною).

Юрія (подаючи фляшинку). На, воно певно поможе, а в кінци коли не поможе, то й не зашкодить. Ай Господи, Господи, коби хоч не розхорів ся!

Юрій. Чекай ще хвилечку, Юрцю, може само переїйде (простує крижі). В тій хвили якось получшало. Бо видиш, Юречко, менї сама гризота шкодить найбільше, — ти так тяжко гнївaеш ся на мене.

Юрія (трошки подобрівши). Бо кажи сам, колиб

ти так був на моїм місци, був би ти ліпший? Женщина сама з цілим домом полишена на себе; всего доглянь, всему дай раду, і тут і там (уносить ся). Ні одної душі щирої в хаті, а ти собі ідеш, Бог знає куди! То безсовісно, то погано, то...

Юрій (кулячи ся). Ой крижі, крижі!

Юрія (лагідно). Та я вже нічого не кажу. Посмаруй же зараз! (подає фляшинку).

Юрій (простуєть ся). Ні, ні! може само перейде. Бо видиш, Юрцю, ти гніваєш ся, уносиш ся, а не спитаєш насамперед, де я був, з ким я був, чого я був. Може я був не тілько для себе, але й для тебе.

Юрія (гнівно). Для мене?

Юрій (спокійно). Для тебе!

Юрія. То вже дійсно годі витримати! (на боці). Ой якби не ті крижі, далаб я тобі!

Юрій. Почекай, Юрцю! Ти знаєш Анну, по мужу Щедобру...

Юрія. Моя тіточна сестра.

Юрій. Так! Вона вдова?

Юрія. Вдова. От хто зна, чи не щасливша, що не має клопоту.

Юрій. От бачиш, готова знов мати клопіт.

Юрія (цікаво). Який?

Юрій (сьміло). Я її сватаю.

Юрія (усьміхаючи ся чемно). А то з ким, Юрцю?

Юрій. Та як кажеш, що буде мати клопіт, то радше дати спокій.

Юрія. Видиш, Юрцю, який ти недобрий. Тебе цілісенький день не було дома, а я ні словечка не сказала — а ти за одно слово вже хапаєш; ну, з ким же сватаєш?

Юрій (усьміхаючи ся). А не гніваєш ся?

Юрія. Ну, з ким же?

Юрій. А не гніваєш ся?

Юрія (сьмієть ся). Не гніваю ся. — З ким?

Юрій. Коли так, то поцілуймо ся.

Юрія. А як ти дуриш?

Юрій. Слово чести, що ні.

(Юрій і Юрія цілують ся).

Юрій (на боці, показуючи пальцем на голову). А що, не казав я?

Юрія. Ну, з ким же сватаєш Анну?

Юрій. Видиш, мої давні товариші задивили ся на мене, побачили, як мені добре, який я щасливий, тай забажали собі подружити ся. Ідеалом жінки для них — то ти, Юрцуню, тому хотілиб так близко в твоїй родині посватати ся.

Юрія (утішно). І хотять Анну?

Юрій (трошки звільна). Так, Анну.

Юрія. Котріж то, Юрцуню, котріж?

Юрій. Та я їх нині запросив навіть, бо знав, що й Анна буде у нас. Але що з того, коли ти сказала, що їх наженеш.

Юрія (солодко). Алеж, Юрцю, я не гадала так зле про тих товаришів, що мають такі чесні наміри, що не уганяють Бог зна' за чим, що (з натиском) не хотять жонатих псувати, — але хотять заснувати собі огнище дома спокійненьке, миленьке, коло жінки, дїточок. Таких я сердечно навиджу, бо вони цілком до тебе подібні.

Юрій. От видиш, як раз такі сватають ся до Анни.

Юрія (горячо). Котріж то, котрі, Юрцуню?

Юрій. Шкаралупка, Малогубка, Кашкевич.

Юрія (розчарована). Е, ті старі кавалєри!

Юрій. Даруєш, але й Анна вже не до веснянок числить ся.

Юрія (пишно). Але яка Анна ще собі — нїврочку!

Юрій. Але вдова!

Юрія. Щож то вадить?

Юрій. Що то вадить, не можу так у голос сказати, але знаю напевно, що то дуже вадить!

Юрія (остро). Юрцю! вже тебе попсували!

Юрій. Та я нїчого не кажу. Я лиш кажу те, що

Анна вже дочку далїїй має на відданю. А як мати й дочка разом на відданю, то дочка матери дуже богато вадить.

Юрія. Часом мати лїпша, як дочка.

Юрій. Того наперед не можна знати. Я знаю лиш те, що кождий з них для Анни дуже добра партія. Зрештою, як там собі схочете.

Юрія. А мають вони що?

Юрій. І характер і маєток!

Юрія (скоро). Знаєш, на скілько собі пригадую, — бо давно вже їх виділа, — вони ще досить приємні.

Юрій (наївно). Характер, чи маєток?

Юрія. Нї, вони самі, — хоч, правда, й Анна не така бідна. Має каменичку!

Юрій. На ту каменичку хиба лише у Львові кого злапають, бо там тепер чую кавалєри на каменицї дуже ласі.

Юрія. Таж то ладна каменичка.

Юрій. Ладна, але має одну велику хибу, що для двох партій за тісна трошки. Коли зятя прийме, сама хиба в подвірю усяде.

Юрія. Але ти їм не потрібуєш того зараз казати, Юрцю!

Юрій. Хорони Боже! Я староста! (на боцї). Як менї лише той інтерес удасть ся, подам ся на куратора вдовичо-сиротинського фонду.

Юрія (втїшно). То вони нинї будуть у нас?

Юрій. Що лише не видко — коли їх не виженеш.

Юрія (гладить його). Алеж, Юрцю, видиш, я за такі річи тебе дуже люблю, коли маю доказ, що ти про мене памятаєш, стараєш ся про мене...

Юрій. Я про тебе завсїди памятаю, Юречко! І колиб ти менї так позволила частїйше виходити...

Юрія (цїлує його). О що до того, Юрцуню, то нїколи! Ти ще перестудив би ся (відходить на лїво спішно). Але мушу подивити ся до кухнї — на стілько осіб не була приготована (відходить).

СЦЕНА V.

Юрій (сам). І служиж їм тут вірно! Гадав що хоч на кілька неділь висвободжу ся, тим часом каже: „Щоб ти не перестудив ся". Га, що робити! Коли ти гриб, лізь у кошіль. (По хвили). Коби хоч так на годинку тарочка коли стукнути! Може хоч нині з Малогубкою та Шкаралупкою — бо Кашкевич, знаю на певно, не буде грати — шкода гроша!

СЦЕНА VI.

(Середні двері отвирають ся — в них Малогубка, Шкаралупка й Кашкевич. Усї з пересадною елеґанцією убрані чорно, довгі старосьвітські цилїндри, білі, великі кравати й ковнїри. Стоять перед дверми й припрошують ся, хто перший має ввійти. Всї мають у правій руці позавивані дарунки: ляльку, — Шкаралупка велику, Малогубка меньшу, Кашкевич дуже маленьку).

Малогубка (до инших). Прошу, прошу!

Шкаралупка (до инших, відступаючи в зад). Дуже прошу!

Кашкевич. Нї защо в сьвітї, всечеснїйший, прошу!

Шкаралупка (до Малогубки). Прошу, прошу, ви голова!

Малогубка (до Шкаралупки). Прошу, ви нині хозяін наш!

Кашкевич (до обох). Прошу, прошу, все ви старшина, я не достойний тої чести.

Юрій (підійшовши до них). А прошу, милі гості, прошу!

(Всї три спорять ще хвильку, в кінци разом втискають ся до сьвітлиці. Всї, видно в дальших сценах, тримають ся припису Малогубки).

Юрій. Витайте, всечеснїйші. Як спало ся по обідї?

(Всї витають ся церемоніяльно й низкими поклонами).

Шкаралупка. Дякую красненько, годї було заснути.

Юрій. Розумію, розумію, в навечерію такого дїла...

Малогубка. А деж вседостоїнїїша добродїйка, де похрестничка наша?

Юрій. Зараз будуть служити. Ви, як бачу (дивлячи ся і показуючи на дарунки) — як трїє царїє.

Кашкевич. То належить ся по закону...

Малогубка (тайно до Юрія). А прийде тая, що нам обіцяли?

Шкаралупка і Кашкевич (таємничо). Прийде?... прийде?...

Юрій. Без сумнїву — що лише не видко.

Малогубка, Шкаралупка й Кашкевич (стискаючи руки Юрія). Дякуєм, дякуєм, вселаскавійший друже!

СЦЕНА VII.

(Попередні.—**Юрія з Мисьом і Мисею,** взявшись за руки, входять із лївих дверий. — Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич кланяють ся низенько).

Юрія (дуже солодка в цїлій сцені). О, витайте, дорогенькі гості! Давно вже не мала щастя бачити... Згордували нами, панове, не ласкаві нїколи.

Малогубка (з поклоном). Не мали сьмілости перешкоджувати!

Юрій. Усядьтеж і будьте ласкаві...

Малогубка (до Мисї). Передовсїм зложимо наші благожеланія вселюбійшому чаду й похрестници моїй: да живет і прозябает многії, премногії лїта!

Шкаралупка і Кашкевич. Многая лїта, многая лїта!

Малогубка (розвиває свою ляльку, цїлує Мисю і віддає). А се на памятку від хрестного отця.

Шкаралупка (розвиває і схиливши ся віддає). А се від мене!

Кашкевич (просто, скоро). А се, дитятко, від мене!

Юрія. Ай, не заслужили на стілько ласки! Сердечно дякуємо. Усядьтеж, панове!

Юрій. Сїдайтеж, дорогі товариші, сїдайте та розгостїть ся.

(Юрія сїдає, по нїй всї три: Малогубка, Шкаралупка, Кашкевич — один біля другого).

Юрія. Передовсїм мушу сердечно поблаговістити всечеснїйших, що загадали покинути той дикий, неприродний стан бурлакованя, а задумали збудувати собі щастєчко дома, той тепленький райок, за котрим усе, що жиє на сьвітї, гине від найбіднїйшого до найможнїйшого.

Малогубка (за ним инші). Істинна! істинна!

Юрія. Бо прошуж панів, що красшого на сьвітї від дорогенької дружини, котра в нїякій хвили не відступить, і милих дїточок, що память нашу переносять...

Малогубка. От рода в род.

Шкаралупка. Істинна, істинна!

(Кашкевич шкробаєть ся в голову).

Юрія. Видите, всечеснїйші, в яких тяжких часах живемо. І слабости й пошести.

(Шкаралупка і Кашкевич хапають ся за живіт).

Юрія. І нещастя й випадки, — чоловік не знає, чиє завтра. А так усе відрада, як чоловік знає, що має когось дома, що поможе й заступить, хочби в якій годинї, що скоршеб сама умерла...

Шкаралупка (розжалений). Правда, їй-Богу правда!

Юрія (показуючи на дїти). А дїточки! Що приємнїйшого, як так бачити в них свій живісенький образ? Чоловікови здаєть ся, що сам такий маленький, живенький, румяний... Правда, Юрцю?

Юрій (шкробаючи ся в голову). Правда, правда!

Юрія (до Малогубки). Пригляньте ся лише, панове, яке то миленьке. Ручу, що наберете охоти...

(Малогубка і Шкаралупка беруть по одній дитинї на колїна і приглядаючись мило — підгопцюють ними).

Малогубка. Їй Богу, прелесть!

Юрія. А щож то, як так своє побачите!

Шкаралупка (одушевляючись). Чудесно, чудесно! (любує ся дитиною).

Кашкевич (шкробаєть ся в голову — тихше). Аби лише не дівчата, не дівчата!

Шкаралупка. А чомуж, всечеснійший?

Кашкевич. Коштує, страшно коштує! Ледво що на сьвіт появить ся — ти вже про віно думай!

СЦЕНА VIII.

(Попередні. — Головними дверми входить **Анна, Мальвінка** — за ними **Володимир.** — Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич зривають ся і стають у кутї по лївій сторонї — рядом, просто).

Юрій (до них). Єсть, бачите, — то вона!

Юрія (встаючи віддає дїти на лїво). От і другі гостеньки. Як ся маєш. Аннунечко? (цїлують ся). А, й Мальвінка, а як постаточнїла (цїлує її), дама на цїлу губу! (відклонюєть ся Володимирови).

Юрій (представляє). Маю честь представити: наша кузиночка Анна! панна Мальвінка... (показуючи на мужчин). Панове, Herr Kreiskommissär Малогубка, Herr Oberofficial Шкаралупка, Herr Steuereinnehmer Кашкевич (усї низенько кланяють ся).

Анна (женщина в лїтах, кокетна, видно набляншована). Дуже менї приємно пізнати!

Юрія. Тепер розгостїть ся, моє панство, як дома. Не розумієте, яке нам щастє приносите своїм ласкавим загощенєм. Прошу, прошу! Тобі, Аннунечко, маю богато, бочато дечого сказати (тягне її за собою).

(Гостї дїлять ся на три ґрупи: Юрія бере Анну і сїдають на канапі; побіч на фотелю Мальвінка. Малогубка, Шкаралупка, Кашкевич стоять побіч Мальвінки якусь хвилю в ряді — по лївім боцї. Юрій і Володимир по правім боцї балакають).

Анна (до Юрії). Щож такого цїкавого, Юречко?

Юрія. Богато, богато новин! (обі починають живо шептати).

Шкаралупка (до Малогубки, показуючи на Мальвінку). Їй-Богу, хорошенька!

Малогубка. А яка чепурненька, бачите носик?

Шкаралупка (втїшно). А які ушка маленькі, уважаєте?

Кашкевич (до обох). А ковтки на них видите, як блескотять?

Малогубка (я. в.). Пригляньте ся, ручка яка дрібненька.

Шкаралупка. А ніжка, якби побачили! Лише що не видко...

Мальвінка (котру той розговір соромить, оглядаєть ся). Чом, панове, не ласкаві сїдати?

Юрія. Якаж я неуважна! Прошу всечеснїйших тут коло нас, коло нас!

Малогубка (з ґрацією до Мальвінки). Єсли ваша всечесність позволять, із найбільшою пріятностію! (сїдає коло Мальвінки і відсуваєть ся з фотелем від неї).

(Шкаралупка тихцем сїдає побіч Малогубки. — Кашкевич так само побіч Шкаралупки. — Всї три вдивляють ся неустанно в Мальвінку. — Маленька павза — всї три покашлюють).

Малогубка (з ґрацією нахиляєть ся до Мальвінки). Прошу всечесности вашої, чи ваша всечесність були коли в Куликові?

Шкаралупка (нїби також цїкавий). Ага! ага!

Кашкевич (до Шкаралупки). Що? що?

Шкаралупка (зацитькуючи). Питаємо ся, чи всечеснїйша були коли в Куликові.

Мальвінка (усьміхаючи ся). Не була нїколи!

Малогубка. А менї здавало ся, що були.

Шкаралупка (живо). І менї здавало ся, що були.

Кашкевич (живо). Тай менї, їй-Богу, тай менї!

Анна (впадаючи в мову). Але вибираємо ся, бо ми взагалі постановили собі довшу подорож по Галичині.

Юрія. Чомуж не маєте собі позволити, — є хвала Богу відки. Я на твоїм місци, Анночко, то вічно їздила би! (Анна і Юрія шепчуть дальше).

Юрій (до Володимира тріпаючи талією карт у руці). Може би ми собі тарочка?

Володимир. Коли не маємо третього.

Юрій (до Кашкевича шепотом). Herr Steuereinnehmer! може тарочка? може тарочка?

(Кашкевич киває з заду рукою, щоб не перешкоджувати. Юрій шепче знов із Володимиром).

Шкаралупка (до Кашкевича). Дуже пріятна панночка!

(Кашкевич живо потакує головою. — Павза. — Шкаралупка покашлює споглядаючи на Кашкевича, той так само споглядаючи на Малогубку, той на обох і т. д. без пересади. Не раді, що розмова уривається ся).

Малогубка (до Мальвінки я. в.). Прошу вашої всечесности, чи ваша всечесність люблять більше весну чи зиму?

Шкаралупка (як перше). Ага! ага!

Кашкевич (розтріпаний). Що? що?

(Шкаралупка киває рукою, щоб не мішати).

Мальвінка (крізь сьміх). А хтож би не волів весни? Весна є найкрасшою порою.

Малогубка (дуже живо). Дуже хорошо! дуже хорошо!

Шкаралупка. Удивительно, їй-Богу!

Кашкевич. Істина, істина! (до Шкаралупки). Що вона сказала, бо я не уважав.

(Шкаралупка зацитькує його рукою. — Маленька павза).

Юрій (заходить із заду межи Малогубку і Шка-

ралупку, тріпаючи картами). Може тарочка маленького?

(Всі три кивають із заду руками, щоби не перепиняти).

Шкаралупка (обтираючи піт із чола, несьміло). Прошу чесна, всечесна, (затинаєть ся), всечеснійша, всечесности ваша, як може бути далеко відси — до Марсилії або Тульону...

Малогубка (скоро). Города тії лежать в Южной Франції.

Шкаралупка (офукнувши Малогубку, знову до Мальвінки). Але відтам віють вітри сюда до нас.

Малогубка (скоро). Вітри відтам не доходять до нас, бо відбивають ся о Альпи.

Шкаралупка (ще більше не радий, що йому перебиває Малогубка). Але коли така буря зірветь ся велика, може й до нас перебити ся через Альпи.

Мальвінка. Певно, що може.

Шкаралупка. То може до нас і холєру занести?

Мальвінка. О, я її не бою ся!

Анна (від довшого часу не спускає очий зі Шкаралупки). Ми маємо певний лїк проти всякої епідемії.

(Шкаралупка зриваючи ся біжить до Юрія, Кашкевич підсуваєть ся на його місце).

Шкаралупка (на боці). Мають лїк, чудесно! (до Юрія). Мій вибір готовий, хоч би й нині сказати.

Юрій. Нині не уходить, товаришу, але завтра в полудне пійдїть.

Шкаралупка. А завтра вже буде можна?

Юрій. Можна! в такім віці вже церемонїй не робить ся. А тепер може тарочка? (тріпає картами).

Шкаралупка. Пізнїйше, пізнїйше, серденько! (зближаєть ся й грізно до Володимира). Я уважав, що ти з панством Щедобрими прийшов сюда.

Володимир. Вони мої знакомі.

Шкаралупка. Уважай, щоб менї того більше не

бувало! На чести й добрім імени того дому менї дуже богато залежить. Розумієш?

Володимир. Алеж, вуйку!

Юрій (починає щось поясняти Володимирови показуючи замітно на Анну). До неї! розумієте? Мальвінка ваша!

(Володимир киває головою і починає сьміяти ся. Шкаралупка підходить до своїх товаришів, дивлячись басом на Кашкевича, сіпає його за фрак, щоб усів на своїм місци. Опісля дуже нерадо сідає на його фотелю).

Кашкевич (до Мальвінки). Перепрашаю вашої всечесности, що перешкаджаю. А яке средство мають ваша всечесність проти холєри — дуже дороге?

Анна (усьміхаючи ся). По просту виїхати. Як лише холєра сюда прийде, я продаю каменицю, тай їду на Україну.

Юрія. О, якби я так мала, як ти, я виїхала би зараз.

(Кашкевич зриває ся — Шкаралупка підсуває ся на його місце).

Кашкевич (весело — на боці). То вона має каменицю? Коли має стара, то певно запише доньці. Бо на що старій каменицї? Я їй відступлю один покоїк, буде задоволена, хоч, правда, й той принїс би дещо. А в тім побачимо (підходить до Юрія — секретно): я готовий, хоч би зараз!

Юрій. Підождіть до завтра, товаришу, бо то в чужій хатї якось не уходить.

Кашкевич. Маєте рацію; я затримаю ся до завтра.

Юрій. Так, так! Воно лїпше, як холоднїйше.

Кашкевич (стискає його за руку). Імя ваше благословити буду до скончанія віка.

Юрій (на боці). У вдовицї жених на полицї. Вже двох має до вибору (до Кашкевича, ґріпаючи картами). А тепер може тарочка?

Кашкевич. Не уживаю, не уживаю! (показуючи пальцем на Володимира). Що той молодик тут хоче?

Юрій (киває рукою з легковаженєм). Знакомий лише, знакомий!

(Кашкевич відходить і сїдає на своє місце — рука близко серця).

Юрія. Ах, Аннунечко, я тут так мило забавила ся, а меніб і до кухні на хвильку заглянути. Заступи мене тут, серденько! Панове не прогнівають ся за таку заміну?

Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич (зриваючись). З найбільшою приятностию!

Анна. І я на хвильку встану перейти ся!

(Анна встає, за нею Мальвінка, обі перепускаючи Юрію. Соколики рівнож пропускають ґраціозно. Юрія переходячи коло них грозить їм пальцем і відходить на ліво).

СЦЕНА IX.

(Попередні. — Мальвінка сїдає на своє місце. Малогубка підступає до Юрія. Шкаралупка підсуває ся на фотель Малогубки, Кашкевич на місце попереднього; оба остатні тримають руки близко серця).

Анна (проходжуєть ся по салї, кокетно споглядаючи на Шкаралупку і Кашкевича — у одно вахлюєть ся. До публики): Є над чим подумати! І характер є й маєток є — коли незносно старі. Га, щож робити! Бери, Михаїле, щоб другі не зїли! (З під вахляра заглядає на них, вониж то на неї, то на Мальвінку).

Малогубка (до Юрія накликуючи). Пст! пст! прошу!

Юрій (тріпаючи картами). Може тарочка? може тарочка?

Малогубка. Не моґу, не могу! То булоб образою госпож.

Юрій. Сохрани Господи!

Малогубка. Не могу, не могу! мушу їх бавити. Впрочім я тепер дуже розмаяний.

Юрій. Га, га!

Малогубка (секретно). Не міг би я нїсколько слов із нею на самотї поговорити?

Юрій (здивований). З ким?

Малогубка. З матерю!

Юрій. Не уходить, не уходить, добродїю!

Малогубка. Я мушу з нею поговорити, — я не видержу!

Юрій. До завтра, до завтра мусите видержати. Завтра по всїй формі...

Малогубка. Але памятайте, до завтра! Скажіть їй то, прошу (стискає його за руку. — Побачивши Володимира). А се що за юноша? Він з ними прийшов, коли не ошибаюсь!

Юрій. То молодик, бачите. Його нема що бояти ся.

Малогубка. Нема? Маєте рацію, пані волять завсїди статочнїйшого! Знаю то з досьвіду (вертає на своє місце поважно і насупившись сїдає на місце Кашкевича).

Юрій (до переходячої Анни). Майте ся на осторожности, завтра облава на серіо!

Анна (гордо). Вже я собі раду дам!

Юрій (злосливо). Правда, що то вам не перший раз!

СЦЕНА X.

(В середних дверях являєть ся більше гостий, мужчин і женщин. В лївих являєть ся Юрія. — Повитаня — загальний румор. На сценї творять ся ріжні ґрупи. Малогубка, Кашкевич і Шкаралупка все разом. Коло них ґрупують ся инші мужчини).

Юрія (до мужчин). Тепер, коли нас більше, то може панове зааранжують яку забаву товариську, таку, щоби всї забавили ся.

Шкаралупка (вириваючись). Може ж м у р к и, дуже хороша забава!

Кашкевич. Лучше т а л я́ р к а!

Малогубка. Анї одно, анї друге, ми забавимо ся п т а ш к а.

Анна (кокетно). Дуже добре: пташка, пташка!

Юрій (недобрий). Знов не дочекаю ся тарочка?

Мальвінка й инші женщини. Пташка! пташка!

Анна (я. в.). А хто подав те внесенє, буде нашим першим пташком.

Юрія (тручає Малогубку в рамя). Чуєте? до вас то. Ой характерник ви, вже забрав серце!

(Тимчасом неспостережено стають усї в кружок наоколо Малогубки і Юрії. Юрія по хвили ховаєть ся в коло, Малогубка остає в серединї як „пташок").

Всї. Пташок співає, співає!

Малогубка (зачинає дрожачим голосом). „Lata ptaszek po ulicy"...

Володимир і инші (перебивають при звуку орхестри).

Летить пташок під стіжочок,
Скубле собі колосочок;
Що ускубне, тай до дзюбка,
А ти єси моя любка!

} bis

(Коли обертаєть ся коло, Анна все кокетно наближаєть ся до Малогубки. По співі маленька павза. Всї розскакують ся на лїво і право, в серединї лишаєть ся Мальвінка, коло неї збиті разом Шкаралупка, Малогубка і Кашкевич. Цїле товариство підносить голосне „славно").

Володимир (показуючи на них, до Юрія). Туди вони?

Завіса паде.

ТРЕТА ДІЯ.

Декорація: сальон у Анни, пестро пристроєний, — цьвітів, вазонів, драперій велике число. В середині двері головні; на ліво двері ведуть до инших кімнат. На стіні висить олійний портрет Щедоброго, подальше годинник, у кутї велике зеркало.

СЦЕНА І.

Анна (убрана пишно). **Юрія** (що тілько вбігає головними дверми).

Юрія. Як же спало ся, Анночко? (цїлує її). А бачу, вже виглядає когось краля моя: чи не приснив ся котрий, га? котрий же?

Анна. Правду сказати, що й хвилї не могла заснути; а все менї перед очима, чи вони не до Мальвінки?...

Юрія. Власне приходжу сказати, що ти собі і вчора дурнїсенько псувала гумор. Вони до тебе, — Юрцьо сам нинї найвиразнїйше сказав.

Анна. Але чи й їм сказав?

Юрія. Розуміють ся, що й їм мусїв сказати.

Анна. Я вже собі й сама думала, що де би таким до дитини!

Юрія. Певно, дїдам пива — неправда? Ха, ха! А найпотїшнїйше, що всї три тобі як огонь розпалені... їй-Богу, ти родила ся в чепци, Анночко!

Анна (усьміхаючись). Клопіт буде з вибором...

Юрія. Тому власне хотїла тобі порадити. Я раджу Пантелеймона, він ще дуже добре тримаєть ся, хоч потвердий, потвердий трохи, нема що казати. За те Шкаралупка мягонький тобі, як гниличка; але й шкода би Кашкевича пустити, бо найбогатший... Моя рада отже: або Малогубку, або Шкаралупку, або Кашкевича.

Анна (на боцї). Я те й сама знаю.

Юрія (пильно). Але що лише не видко, як надійде котрийсь, — казав Юрцьо, що вже вчора не давали йому спокою. Прощай, серденько, не хочу перешко-

джувати голубованю вашому (встає). Хотїла тебе лише по вчорашнім успокоїти. Бувай здоровенька (грозить пальчиком), тримай ся добре! (відходячи розглядаєть ся по стїні і задержуєть ся при портретї Щедоброго). Хто се, Анночко?

Анна. А небощик Щедобрий!

Юрія. Якже він постарів ся!

Анна Треба буде здіймити.

Юрія. Найлїпше, — і де сховати, нехай з Богом спочиває. А тут прийде инший, неправда? Лише не знати чий: чи Пантелеймона, чи Шкаралупки, чи Кашкевича — ой ти, ти! (сьміють ся).

Анна (здіймає портрет). Поставлю тимчасом у покою Мальвінки...

Юрія (скоро). Але з Мальвінкою щось зроби, щоб не мішала ділу.

Анна. Мушу її де вислати, або що...

Юрія. Так, так... Бувайже здорова, серденько (цїлуєть ся), а я ще тут загляну, як буде по всїм, або й Юрця пришлю, бо дуже цїкава...

Анна (соромливо). Сердечно вам дякую...

Юрія. Прощай же, прощай! (цїлує її ще раз і вибігає в головні двері).

СЦЕНА II.

Анна (сама). З Мальвінкою дїйсно клопіт, як котрий прийде: і я буду женована і він. Треба би її так на годинку де післати... (надумуєть ся). Де би тут? Ага! найлїпше до кухні. Най нині обід готовить, і так їй небавом своєю господинею стати (іде на лїво і кличе з порога, все з портретом у руках). Мальвисю! Мальвисю!

СЦЕНА III.

Анна. — Мальвінка (вискакує з лївої сторони).

Анна (подаючи портрет). На, Мальвисю, возьми сей образ, обітри з пороху й повісь у своїм покоїку.

Мальвінка (з жалем). А то чому, мамунцю? Так довго тут висїв...

Анна. Сї старі рами не відповідають новому покритю наших меблїв, — а як не хочеш...

Мальвінка (тулить образ до себе). Алеж, мамунцю, з найбільшою охотою! Я лише гадала, що вам буде жаль.

Анна. В твоїм покою так, як би в моїм, а тут нїяково якось: серед нової посуди — старосьвітські рами!

Мальвінка. А щож то шкодить?

Анна. Псує смак, дитинко (ввічливо). Потому, Мальвисю, займеш ся обідом, бо я не маю часу. Мусиш показати, чи могла би вже бути своєю господинею (надумуючись). Росіл уже наставленнїй, витягнеш іще штрудель, тілько помалу й уважно, щоб не пороздирав ся; потім, дитинко, треба при нїм постояти, щоби не присмалив ся. На служницю нема що спускати ся, бо вона відвернеть ся, а тут уже починає горіти, знаєш сама! Спішити ся не маєш чого, хоч би й трохи спізнило ся, — се нїчого. А якби обід був готовий, а мене ще не було, то не потребуєш мене кликати...

Мальвінка. А то чому, мамунцю? А чейже ви не хорі?

Анна. Нї, серденько, але маю пильну роботу. Маю, дитинко, рахунки наші переглянути. Ми з податками в страшеннім застою, лише що не видко екзекутника; хочу вже раз обчислити й порадитн ся; може тут прийде пан Steuereinnehmer, він на тім розуміеть ся, — і пан крайскомісар также фаховий, або й пан офіціял... Хочу подати, може що опустять...

Мальвінка (зажурена). А ті рахунки потривають аж годину?

Анна. Коли не довше, дитинко, — то страшна закрутенія, і годї самій раду дати. На щастє пізнала я вчора панів поборчика, офіціяла і комісаря; чемні дуже люди: як лише довідали ся про мої клопоти, обіцяли прийти нині. Ти тимчасом не будеш нудити ся,

займи ся пильно в кухни, то также більше як годину потриває.

Мальвінка (ще більше заклопотана). Та се добре... мамунцю... але —

Анна. Що але?

Мальвінка. Я кажу, що то все добре, але як тимчасом надійде Влодзьо...

Анна (остро). Який Вльодзьо?

Мальвінка (поправляючись). Хотїла сказати: Володимир.

Анна (я. в.). Що за Володимир?

Мальвінка (заклопотана). А пан Молодкевич.

Анна (на боцї). Правда, того я не предвиділа! (до Мальвінки остро). Мальвінцю! він ще нї Влодзо, нї Володимир, уважай на теє! А як надійде, то перепроси, що нині не можемо йому служити, за те чекаємо на нього з гербатою.

Мальвінка (дуже заклопотана). Та бо... Мамунцю!

Анна. Щож знов?

Мальвінка. Як я то скажу?

Анна. Скажеш тай конець, він не прогнівається ся за те.

Мальвінка (наївно). Ага, не прогнівається ся! Він уже вчора в вечер казав, що я його відай не люблю, а то лише за те, що ті соколики мене обсїли...

Анна (остро). Вони тебе зовсїм не обсїдали! щоб я того слова другий раз не чула від тебе! А потім, як він сьміє такі річи тобі казати? Таж він ще не осьвідчив ся!

Мальвінка (наївно, скоро). Уже, мамунцю!

Анна (дуже скоро). Як то, без моєї відомости?

Мальвінка (на боцї). Була би видала ся! (до Анни). То... то... значить він не осьвідчив ся, лише вчора в полудне сказав, що мене любить...

Анна (я. в.) А ти йому що на те?

Мальвінка (я. в.). І я йому сказала, що його люблю... Щож мала казати?

Анна. Но, прошу, й то вчера дїяло ся? а я де була?

Мальвінка (показуючи на лїво). В кухни!

Анна (поважно). То дуже зле, Мальвінко, що ти так зробила. Так ніхто не робить! В цілому сьвіті так принято, що кавалєр осьвідчаєть ся наперед матери.

Мальвінка (засоромлена). Коли я того не знала.

Анна (я. в.). Ще до того, як мати вдова! Ти більше нікого не маєш!

Мальвінка. Щож я тепер зроблю?

Анна. Треба його було відослати вперед до мене!

Мальвінка (з радости плеще в долоні). Та він казав, що нині в полудне прийде до вас (наівно). Що лише не видко, мамунцю, як застукає!

Анна (на боці). Маєш тепер! Що я з ним зроблю? (До Мальвінки). Видиш, дитинко, я в полудне ані хвильки не маю часу, а перед сьвідками то не уходить, зараз розкажуть, обмовлять. Тому проси його конче на вечер — можеш навіть сказати, що я йому зовсім не противна (надумуючись). Або чекай, не кажи так!...

Мальвінка (скоро). Ні, ні, мамунцю, я вже скажу!

Анна. Ну, то скажи. А коли вже так далеко між вами зайшло, то можеш від біди з ним хвильку поговорити в маленькім покоїку (киває). Але не довго, памятай, щоби штрудель не присмалив ся!

Мальвінка (обіймає й цілує радісно маму). Ні, ні, мамунцю!

Анна. Ідиж уже до своєї роботи, бо дванайцята година, я мушу розпочати рахунки, заки прийдуть мої порадники.

Мальвінка (цілує маму). То до побаченя, мамунцю. Будете видіти, яка з мене госпося!

Анна (дивлячись на годинник). Ідиж уже, йди!

(Мальвінка вибігає на лїво; Анна виводить її, запирає двері і вертає).

СЦЕНА IV.

Анна (сама). Тепер уже безпечна, най дієть ся воля божа! Ах, як мені серце бєть ся! Є бо й чого! Вибір — то найтяжша хвиля в житю женщини, бо який ви-

бір, таке житє. Вправдї то не першина менї, але що то: тодї нагодив ся один, дай йому Боже царство небесне, й вибрала без надуми — тепер аж три, річ зовсїм инша!

Правду сказати, Пантелеймон ще найюрнїйший з них, але каже Юрця, що за твердий, всюда ще хоче мати своє „мнїніє"; Кашкевич — скупиндряга, Шкаралупка може буде такой найлїпший, бо наймякший, найподатливійший... (до публики крізь сьміх). Хоч, прошу менї сказати, котрий старий кавалєр, оженившись, не податливий? То лише молодий гороїжить ся — а старий то так як маленька дитина: лише погладити, попестити, від часу до часу подати цукорок — тай він спить!

Шкаралупка мав би лише ту ваду, що за старий, він майже в віцї мого покійного — а я хотїла би так трошки (кокетливо) відміни! Але що робити — судженого й конем не обїдеш (тяженько). Де вже менї вдові до молодого (дивить ся в зеркало), хоч, правда, чоловік ще собі — хвалити Господа! (втїшно). А може менї таки Панталеймон судив ся? Ай, Панталеймоне, Панталеймоне! А якби і Кашкевич? Чоловік маючий, — якби так його приборкати, чоловік позволив би собі не одно, за чим лише зїтхав до тепер! (дивить ся на годинник). Дванайцята година, що лише не видко котрогось... Цїкаво дуже, котрий з них прийде? здаєть ся що Панталеймон, а може й Онисим, а може й Кашкевич... Ану, хто вийде? (стає серед сцени, замикає очи і ворожить пальцями). Панталеймон раз, — Панталеймон два, — Панталеймон три. Отже на певно Панталеймон! (чути стуканє в головних дверях).

СЦЕНА V.

(Входить **Шкаралупка,** елєґентно, хоч комічно убраний; великий білий крават).

Шкаралупка (засапаний, несьмілий, все оглядаєть ся як тепер, так і в дальших сценах). Осьміляю ся ва-

шій всечесности, многоповажана панї добродїйко, зложити моє найсердечнїйше почтенїе!

Анна (з кокетливим усьміхом — на боцї). Від разу виїздить з серцем! (до Шкаралупки). Дуже менї приємно повитати такого знаменитого гостя в моїй смирненькій кімнатцї (подає йому руку, котру він цїлує два рази). Прошу, усядьте, пане офіціял! (вказує на фотель).

Шкаралупка (оглядаєть ся на всї сторони). Дякую, дякую дуже сердечно! (Оглядаєть ся і сїдає в найдальшім кутику — проти лївих дверий, в котрі від тепер позирає все. На питаня Анни відповідає встаючи і з поклоном).

Анна (сїдаючи коло стола). А чогож так далеко, пане офіціял?

Шкаралупка. Дякую, дякую дуже сердечно, то так (оглядаєть ся) проти протягу.

Анна. Ви може терпите на ревматизм?

Шкаралупка. О, хорони Боже! тепер нї, тепер зовсїм нї, але так за молодших лїт, то є, ще як був маленьким хлопцем.

Анна. Бо на ревматизм є два непомильні способи: або теплі оклади, або... (кокетно усьміхаєть ся).

Шкаралупка. Або?

Анна (я. в.). Взяти тай оженити ся.

Шкаралупка (тайком потираючи колїна). Прошу, прошу!

Анна. Так є — знаю то з досьвіду, хоч, правда, тут і від жінки залежить богато. Приміром мій покійник, коли ще був кавалєром, брав завсїди оклади з горячого піску — колиж оженив ся, не брав уже нїколи!

Шкаралупка. Не брав уже нїколи? Прошу, прошу! (Оглядаєть ся; на боцї). А тут говорили, що небіщик умер не ревматизм — вір же тут сьвітови!

(Павза).

Анна (бавлячись альбумом). Так, так!

Шкаралупка. Перепрашаю: що ваша всечесність зволили сказати?

Анна (спускає очи). Кажу, що вам, пане офіціял, сама пора — оженити ся.

Шкаралупка (радісно). Га! га! (на боці). Вона сама зачинає (до Анни). Та колиб ваша всечесність були такі ласкаві?

Анна (на боці). Він готов іще зараз осьвідчити ся!

Шкаралупка (скоро на боці). Якби так була Мальвінка тут, їй-Богу, зараз би чоловік осьвідчив ся. Вона мусїла зачути, що я прийшов, тай прибирає ся. Витримаю ще хвильку (сїдає і заглядає на лїво).

(Павза, в часї котрої Анна поглядає на Шкаралупку, а Шкаралупка на Анну. Кілько разів Анна спогляне на Шкаралупку, він підносить ся).

Анна (на боці). Видко, що йому осьвідчене тяжко приходить, треба йому помогти. Добре казала Юрця, що він як вощина, з ним можна буде все зробити (з тиха зітхає).

Шкаралупка (скоро на боці). Що се? чи то вона зітхнула, чи я?

(Анна зітхає голоснїйше).

Шкаралупка (крутить ся — на боці). Чи вона припадково не залюбила ся сама в мині? (поглядає на Анну). Ей нї, таж вона знає, що я до Мальвінки... і Юрій їй мусїв сказати. Ой чому її нема, чому нема?

Анна. Ще не почув? (зітхає голосно).

Шкаралупка (вельми заклопотаний — на боці). Що тут робити? Того менї Панталеймон не казав. Готове непорозуміне. Мушу її впередити, хоч Мальвінки нема. А може лїпше буде так: я їй скажу, а Мальвінка прийде вже на готове (зітхає собі).

Анна (здивована). Що, тепер він?

(Шкаралупка зітхає голоснїйше, кладе руку на серце).

Анна. Чогож ви, пане офіціял, так тяженько зітхаєте?

Шкаралупка (із низеньким поклоном). За предметом мого душевного бажаня, за архангелом моїм!

(Анна зриваєть ся).

Шкаралупка (я. в.). Ідучи за радою найлучшого друга-товариша й за вашою, всемилостивійша всечесности ваша, бажав би я усердно найти собі найсолодшу подругу й помічницю житя. Тому простіть, коли осьмілюсь під... під... піддатись, підхилитись... хочу сказати підчинитись під ваш омофор і попросити о ласкаве позволенє посіщеня непорочних порогів ваших в ціли достиженія вседостойнійшої, вселюбезнійшої ручки... вашої до...

(Анна наближаєть ся ніби порушена і подає йому руку, котру він тричи цілує і говорить): вашої, вашої до... (Чути голосне стуканє в головних дверях).

СЦЕНА VI.

(Вбігає **Кашкевич** убраний елеґантно, як Шкаралупка. Здивований пристає на порозі сальону. Анна і Шкаралупка відскакують від себе).

Шкаралупка (на боці обтираючи піт). Одно слово мав я ще сказати і перешкодив ворог!

Кашкевич (до себе). Що сей тут робить?

Анна (з усьміхом кокетно). Витайте, пане поборчику!

Кашкевич (із низким поклоном). Перепрашаю, що перешкодив, але від давна вже тяжить мені на совісти почесний довг: зложити всечесности вашій найглубше почтенє!

Анна (з церемонією). Дуже вдячна вам, добродію, за память і ласку. Не знаю, чим на те заслужила, але прошу, будьте нині і від нинї моїм наймилійшим гостем.

Кашкевич (на боці). Яка масненька, якби її ма-

слом помастив, — тількож каменичка маленька, дуже маленька... (Споглядаючи на Шкаралупку). Якої пімсти сей тут?

Шкаралупка (на боці). Якого вітра він тут?

Кашкевич і Шкаралупка (разом зближивши ся до себе). А, моє поважане, всечеснїйший пане товаришу, як же здоровлєчко?

Кашкевич (на боці). Застав я його, як цїлував ся з нею. Ага! (сьміеть ся в кулак) він певно до старої! Тої йому не бороню!

Шкаралупка (на боці). Що його сюди пригнало? Вонаж йому не довжна нїчого, — а Мальвінка (сьміеть ся)... та де йому старому до такої панночки! Ага! (сьміеть ся в кулак) він певно до старої!

Кашкевич і Шкаралупка (подають собі руки). Дуже менї приятно, дуже приятно побачити!

Анна (показуючи фотель). Прошу панів! (до Кашкевича). Розгостїть ся, пане надпоборчику!

(Шкаралупка сїдає на своє місце).

Кашкевич (оглядаеть ся на всї боки, опісля посуває фотель у другий кутик від Шкаралупки, напротив лївих дверий — на боці). Каменичка маленька, надто маленька, але дасть ся ще висадити один поверх, і офіцини мож буде поставити (сїдає споглядаючи на лїві двері).

Анна. А чогож так далеко, пане поборчику?

Кашкевич (встаючи з поклоном). Я так собі все, прошу вашої всечесности, то моя засада!

Шкаралупка (під носом). Близь вихода, близь вихода!

Анна (з кокетним усьміхом). Бо судячи по тім, що ви дотепер безженні, і по тім, що так далеко відсуваєте ся від мене, можна би думати, що боїте ся женщин...

Кашкевич (я. в.). Сохрани Господи, всечеснїйша всечесности ваша, — противно, о противно! (споглядає на Шкаралупку, — на боці). Коби не ворог, зараз

би чоловік сказав, чого тут хоче. Чого він іще сидить? Таж своє вже зробив! (сїдає).

Шкаралупка (на боці). Він готов на добре розгостити ся. А як Мальвінка його почує, певно вже не явить ся! Але я таки почекаю!

Кашкевич (на боці). Видно через нього дївчина не виходить... Але я почекаю, мусить уступити ся!

(Шкаралупка і Кашкевич поглядають на себе вовком. Павза).

Анна. А шкода, пане надпоборчику, такий красний маєте маєток! Колиб оженили ся, припав би власним, рідним дїточкам, а так чужі розберуть і спаси-Біг не скажуть.

Кашкевич. Не великий то справдї маєток, не богато його є, не богато, — але я, ваша всечесности всечесна, вже... я вже порішений... (на боці). Сама мене за язик тягне, видко рада би, коби не ворог! Але я його таки пересиджу!

Шкаралупка (на боці). Він гадає, що я йому вступлю ся... Молодим усе належить ся першенство — старі можуть підождати.

(Чути стук у головних дверях).

Кашкевич і Шкаралупка (встають і оба — один по другім — на боці). От є і Мальвінка! Мимо ворога я таки зараз осьвідчу ся!

СЦЕНА VII.

(Попередні. — **Малогубка** поважним кроком входить, убраний як попередні сьвяточно. Побачивши Шкаралупку й Кашкевича, стає як убитий коло порога).

Шкаралупка і Кашкевич (на боці оба). Маєш! Ще й третий!

Малогубка (підступаючи близше). Откуду сї?

Анна (кокетно). Що за щастє повитати такого достойного гостя!

Малогубка (поважно). Од учера, всечесности ваша, жизнь моя — не моя! Я не в силі успокоїти „рвенія" моєго серця, доколь не зложу под нозї ваші моєго іскреннійшого почтенія.

(Анна подає руку, — він з глубоким поклоном цїлує).

Кашкевич (сьміючись на боцї). То й він до старої? — Що на те Онисим скаже!

Шкаралупка (также сьміючись на боцї). Маєш! і сей до старої! Що Матвій повість на те?

Малогубка (оглянувшись — на боцї). Мальвінки нема! Видно, сї до в е т х о ї залицяють ся. Не бороню, зовсїм не бороню! (До Шкаралупки і Кашкевича). А, що за щасливий случай! Іскреннійшее почтеніе моє!

Кашкевич і Шкаралупка (разом один з одної, другий з другої сторони стискають його за руку). Дуже приятно! дуже приятно! (сїдають на свої місця).

(Малогубка розглядаєть ся за кріслом).

Анна (сїдає і вказує на фотель коло себе). Надїюсь, що хоч ви, всечеснїйший, сядете коло мене, коли тамті панове не ласкаві.

Малогубка (посуває свій фотель під стїну межи Шкаралупку і Кашкевича). Не достойний, всечесности ваша, того отличія, не достойний!

Анна (до всїх трох). Алеж прошу, всечеснїйші, близше!

Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич (разом кланяючись). Дякуємо! дякуємо! (поглядають один на другого).

Анна. Ах, якіж церемонії! Прошуж близше!

Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич (рухають нїби фотель, але посувають назад під стїну). Дякуємо, дуже дякуємо!

Анна (складаючи руки — на боцї). Що за чудний нарід ті старі кавалєри! Не женять ся, бо боять ся нас; коли женять ся, ще боять ся нас; не дивно тому, що

коли поженять ся, вже з самого страху крнють ся під фотель, хочу сказати, під пантофель!

(Павза. Соколики позирають на себе).

Малогубка (дивить ся в гору). Гарна нині погода!

(Анна потакує головою).

Кашкевич (скоро). Погана, дуже погана!

Шкаралупка. Погана! Я давно вже не памятаю, так мені в ногах... (потирає, але скоро опамятуєть ся).

Малогубка (голосніїше). Не знаю, але мені здавало ся, що гарна погода!

Кашкевич (скоро). А гарна, дуже гарна!

Шкаралупка. О прехороша! мені лише так здавало ся (потирає ноги, — на вид Анни опамятуєть ся).

(Павза. Соколики позирають на себе).

Анна (з під ока на всіх — на боці). Уже тепер не знаю, котрого вибирати — всі три, як близнюки.

Малогубка (на боці). Після всякої віроятности Шкаралупка і Кашкевич прийшли перші, то й перші відійдуть. Тому я приостану (кидає ся в фотель, дивить ся в гору). Так! так!

Кашкевич (на боці). По всякому рахунку Шкаралупка зробив своє тай зараз піїде. Малогубці годі буде при мині зі старою женихати ся — винесе ся також. Тому я задержу ся! (кидаєть ся в фотель). О, так, так!

Шкаралупка (на боці). Мав я лише одно слово сказати, тай вороги перешкодили. Вони гадають, що мене пересидять! О ні, голубчики, не я вам, але ви мені помішали. Ви зі старою можете колинебудь, а я з молодою коли зачав, то й скінчу нині — хоч би до вечера зачекаю (кидаєть ся в фотель). Так є, так є!

(Соколики позирають на себе. — Малогубка підносить ся, Шкаралупка і Кашкевич рівночасно за ним — начеб хотїли з ним попрощати ся).

Шкаралупка і Кашкевич (разом до Малогубки): Ви вже відходите, товаришу?

Малогубка (виймає з заду хустку до носа). Ні, я лише хустку до носа.

(Шкаралупка і Кашкевич роблять тесаме, що Малогубка).

Шкаралупка і Кашкевич (оба на боці). А я гадав уже, що вступить ся ворог!

(Всї три сїдають назад).

Анна. Якже панове вчора бавили ся?

Малогубка. О прехорошо!

Шкаралупка. Пречудесно!

Кашкевич. Превосходно!

Малогубка (до Шкаралупки). Ви не утомлені нині, господин Онисим?

Шкаралупка. Хорони Боже! (на боці). Хотїв би, щоб йому уступити ся.

Малогубка (до Кашкевича). І ви ні, господин Мафтей?

Кашкевич. Я ще нині потанцював би „пташка".

Малогубка (з досадою). Пташка не танцює ся, а грає ся, господин Мафтей!

Кашкевич. Чи сяк чи так — на одно вийде.

Анна. Все то приносить з собою родинне житє. Колиб не родина панства Доброхоцьких, не булиб ми так весело забавили ся. Нїде то, панове, ні на балю ні на вечерку, в нїякім місци публичнім не бавить ся так весело як дома, в тїсненькім кругї родиннім, де немов одна сїмя чуєть ся кождий своїм, свобідним, веселим. А все те робить родина, а властиво серце родини: жінка. От колиб так панове поженили ся, кілько би то зараз прибуло нам місць приємних, де би можна миленько, веселенько забавити ся: чи на іменинах, чи на родинах, чи на хрестинах... (бє ся в уста).

(Всї три усьміхають ся, споглядаючи один на другого).

Малогубка. Гаї, гаї, їй-Богу!

Шкаралупка. Дай лише, Господи, діждати ся!

Кашкевич. Алеж бо то й коштує, коштує!

Анна. Зовсім не коштує! Добра господиня може й найбільше гостий приняти, а господар і не чує того. Прошу, бувало у нас сотками люди гостять, одні приходять, другі відходять — старі й молоді, жонаті, кавалєри: я все так уміла зарадити, що мій покійник і не мішав ся нї до чого і не знав, чи менї чого треба чи не треба, чи чого стає чи не стає. Треба лише уміти!

Малогубка (на боцї). Як раз для Онисима або Мафтея!

Шкаралупка (на боцї). Як раз для Матвія або й Панталеймона!

Кашкевич (на боцї). Як раз для них обох, бо я-б мусїв знати, що моя жінка робить: чи їй чого стає, чи не стає!

Малогубка (по маленькій павзї). Гм! гм!

Кашкевич (скоро). Що ви кажете, всечеснїйший?

Малогубка (добуваючи годинник). Кажу, що пізна вже година!

Шкаралупка (встаючи). Спішите ся може?

Кашкевич (встаючи). Ваші години вже почислені!

Малогубка (поправляючись на фотелю). Нї, я маю час — але ви, господа, не маєте!

Шкаралупка (сїдає незадоволений). Нї, я маю.

Кашкевич (так само). І я маю і я маю!

(Нараз чути по лївій сторонї голосний виск Мальвінки, як дївчини, що їй хтось напрасно поцїлує: А!)

Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич (зриваються ся). Що то єсть?

Мальвінка (за сценою голоснїйше). Влодзю, їй-Богу скажу мамі! (чути як висше). А!

Малогубка. Їй Богу, нещастє якась! (біжить до дверий на лїво, за ним скоро Шкаралупка і Кашкевич).

Анна (задержує їх). Панове, то нїчого, певно лише Мальвінка упекла ся в пекарни.

Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич (скоро). Попекла ся? То мусимо помогти!

(Отвирають напрасно лїві двері, але Малогубка і Кашкевич як опарені відскакують назад; Шкаралупка йде на хвилю за лїві двері).

Малогубка (з обуренєм до публики). Га, вони цїлували ся!

Кашкевич (так само). І обіймали ся, видів на власні очи!

Анна (остро на лїво). Мальвінко, що се такого?

СЦЕНА VIII.

(Попередні. — **Мальвінка і Володимир** у ґальовім убраню тримаючись за руки входять засоромлені на сцену. За ними Шкаралупка — все, начеб очам своїм не вірив).

Мальвінка (наївно). Нїчого, мамунцю, то Влодзьо так шуткував.

Малогубка (гнївно до Володимира). То неморальність, то соблазнь єсть!

Кашкевич. То крадїж, то розбій єсть!

Шкаралупка (розлучаючи Володимира і Мальвінку). Зараз менї пусти, звідки до сього приходиш?

Володимир. Вуяшку, таж то моя наречена.

Анна. Мушу панам відкрити родинну нашу тайну, що пан Володимир наречений моєї доньки.

(Володимир хоче поцїлувати Анну в руку).

Малогубка (з гнївом відпихаючи Володимира). То не може бути!

Кашкевич. Жадним правом!

Шкаралупка. Я на те не пристану!

(Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич глядять здивовані один на другого; в дальшім спорі збивають ся в групу по правій сторонї. — Анна, Мальвінка і Воло-

димир творять ґрупу по лівій. Анна тихцем, але серіозно картає молодих).

Малогубка (до Шкаралупки живо). А вам що до того, господине?

Шкаралупка (обурений). А що вам до того, позвольте спитати ся?

Кашкевич (до обох). Перепрашаю, вам обом нїнїчого до того, — то дїло моє!

Шкаралупка (до Кашкевича). Го, го, паноньку! то моє дїло!

Малогубка (до обох). Перепрашаю, дїло моє єсть!

Кашкевич (завзято). Коли моє єсть!

Малогубка (до шкаралупки). Таж ви до ветхої...

Шкаралупка (обурений). Сам до ветхої! диви ся на нього!

Кашкевич (до публики). Ну диви ся — вони також!

(Спір мусить бути дуже живий з рівно живою ґестикуляцією).

СЦЕНА IX.

(Попередні. — **Юрій вбігає** головними дверми).

Юрій (почувши суперечку). Що тут дїє ся? Га, всї три зїйшли ся, тепер розумію! (хапає ся за голову — до всїх трох). Панове-ж мої!

Малогубка (до Юрія живо). Ви мошенник, господине, обманщик!

Кашкевич. Ви продайник, зрадник!

Шкаралупка. Ви... ви... Юда іскаріотський!

Юрій (все втихомиряючи). Алеж, панове, стрівайте! (на боцї). Що я тут зроблю? (до них). Годїж вам, панове, тром женити ся з одною — сього і в Туреччинї нема. Але підождїть, — кого собі сподобає, того вибере.

Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич (скоро). Хто вибере?

Юрій (показуючи на Анну). Ну Анночка, а хтож би?

Малогубка (скоро збираючись). Що?... моє почтеніе!

Кашкевич (так само). І я кланяюсь низенько!

Шкаралупка (так само). Поручаюсь, поручаюсь!

(Всї три хапають капелюхи і біжать д головним дверям у такім порядку: Шкаралупка, Малогубка, Кашкевич).

СЦЕНА X.

(Всї три пхають ся разом до дверий і отвирають напрасно оба крила. В тій самій хвили відскакують як опарені в зад: у дверях показує ся голова Настусї, Магдусї і Горпинки і зараз двері замикають ся, лише Володимир заглядає і зирнувши сьміеть ся в кулак).

Шкаралупка (ломлючи руки на боцї). Їй-Богу, Настуся!

Кашкевич. І Магдуся!

Малогубка. І Горпинка! Откуду они взялись?

(Всї три бігцем звертають ся безрадно насамперед на право, опісля на лїво д дверям, в яких стає нараз Юрія. Соколики відскакують, біжать іще нїби д головним дверям, вертають ся однако з дороги і вибігають лївими, пориваючи за собою Юрію. Все дієть ся дуже живо).

Юрія (виходячи з лївих дверий). Що їм поставало ся? Сиджу в покоїку, гадаю — підожду аж вийдуть, нараз суперечка, крик, тупіт, як божевільні повилїтали... Що тут зайшло?

Анна (тримаючись за голову). Ах як мене голова розболїла! Іди, Мальвіночко, накривай до обіду!

(Мальвінка здвигаючи раменами виходить на лїво).

Юрія. Що стало ся, Анночко? (цікавенько). Котрий же, душенько, прилип?

Анна (нерадо). Ей, дай ми спокій!

Юрія (до чоловіка з зачудованєм). Юрцю!

Юрій (на боці). Ще лише жінки тут хибувало!

Юрія (острійше). Чогож стоїш як намальований, чому не кажеш?

Юрій. Та що маю казати! Ми в що инше мірили, а вони в що инше стрілили.

Юрія (з чимраз більшим зачудованєм і гнївом). Як то?

Анна (іронічно). Бач, усї три молодчики сватали ся до Мальвінки.

Юрія (до чоловіка). А!

Юрій (складаючись). Я їй-Богу тому не винен!

(Юрія підходить до мужа, Юрій уступає в зад).

Юрія. А ти-ж їм не сказав, з ким їх сватаєш?

Юрій. Як найвиразнійше — розуміють ся через описанє, не випадало инакше.

Юрія. Якже ти їм описав?

Юрій. Я їм описав, що женщина, — виразно сказав: ж е н щ и н а.

Юрія. Добре, але яка?

Юрій (вдивляєть ся в Анну). Хорошенька...

Юрія. Добре!

Юрій. Миленька...

Юрія (насупившись). Дальше —

Юрій. Тай така товстенька, чепурненька.

Юрія (нетерпеливо). Алеж...

Юрій. Ну, й богатенька, — адже то як на фотографії відмальовано.

Юрія (в гнївї). А лишенькож моє з таким недорікою — таж то й на Мальвінку пасує!

Юрій (уносить ся). А хтож би був подумав, що такі соколики до Мальвінки?

Володимир (сьміючись). Чому нї?

Юрій. Таж я в їх лїтах — де би менї було!

Юрія (скоро). Гадаєш, що кождий такий ду...,

хотїла сказати розумний, як ти? Такі то гірш молодих на панночки ласі — неправдаж, Анночко?

(Анна махає рукою).

Юрія. А чого вони втїкали через кухню?

Володимир (сьміючись). Бо в сїнях стояла варта.

Юрія і Анна (цїкаво). Яка?

Володимир (говорить поволи і стиха). Маґдуся... Горпинка...

(Юрій сїпає його за одіж, наче зацитькуючи).

Анна. Хто се Маґдуся, Горпинка?

Юрія (до Анни). Я тобі вже опісля скажу, серденько... (До Володимира). А відкиж вони тут узяли ся?

Володимир (жартом). Ще заповідий не було, вони вже з перешкодами спішили.

Анна. А щож їх то обходить?

Володимир. Видко, що обходить.

Юрія (на боцї). Я вже розумію все (до мужа остро). І ти з такими заходиш?

Юрій (переляканий подаєть ся в зад). Я? хорони Боже! зірвав раз на завсїди!

Юрія (люто). Ех, коби я їх тепер дістала!

Юрій (спішно). Може скочити за ними?

Володимир. Лїпше най на тім станеть ся.

Юрія. О, я їм того не дарую!

Юрій. І я нї, поки житя!

Юрія (до мужа). Ти ще мусиш раз до них пійти.

Юрій (скоро). З цілого серця, як лише скажеш...

Володимир і Анна (вговорюючи). Алеж, алеж!

Юрія. Ах безвіри, туркомани, ледволази — так їм скажи!

Юрій. Так від разу?

Юрія (хвильку наче збита). То єсть... так від разу ще нї, може дїйсно то лише інтриґа яка. Але якби теє, сто раз більше їм наговори, розумієш?

Юрій. Розумію.

Юрія. Так, як я тобі нераз...

Юрій (забираючись). Знаю, знаю!

СЦЕНА XI.

(Попередні. — **Мальвінка** входить лївими дверми).

Мальвінка. Прошу, мамунцю!
Анна (до Юрії). Ти будеш у нас на обіді?
Юрія. О ні, дякую, Аннунечко, спішу до дїтий. Їдиж, Юрію!
Юрій. Іду, йду, прощайте панство! (підходить до головних дверий).
Юрія. А за годину найдальше верни ся!
Юрій (просячи). Але як я їх маю так добре наганьбити, то може довше потриває.
Юрія (острійше). Не можна, ще би тебе попсували. Я би тобі за годину не знати що наговорила!
(Юрій шкробаєть ся в голову і враз із Юрією підходять до головних, а инші до лївих дверий).

Завіса паде.

ДЇЯ ЧЕТВЕРТА.

Декорація: як у першій дії.

СЦЕНА I.

Настуся, Маґдуся, Горпинка.

(З піднесенєм завіси входить головними дверми попереД Настуся, за нею Маґдуся і Горпинка. Маґдуся женщина тихомирна; Горпинка злюща; обі в віці Настусї).

Настуся (роздразнена вельми, часто хапає ся за голову). Ви були обі, правда?
Маґдуся і Горпинка. Були.
Настуся. І бачили на власні очи?
Маґдуся і Горпинка. Та бачили.
Настуся. Инакше булиб ви ніколи не повірили!

Маґдуся. Але скажиж, рибонько, що то все має значити?

Настуся. Зараз вам скажу, лише сїдайте! (показує на канапу).

(Маґдуся і Горпинка женують ся сїдати).

Настуся. Сїдайте, сїдайте, так як дома (гордо). Я тут панї!

Маґдуся (на боцї). Як хвалить ся, нїби то вона лише панї...

Горпинка (на боцї). Якби ти до мене прийшла, я би тобі показала, яка я панї!

(Обі розпирають ся на канапі).

Настуся (сїдаючи). Нещастє, най Господь сохранить!

Маґдуся і Горпинка (разом). Щож такого?

Настуся (все більше уносить ся). Фрасунок, якого сьвіт не чував!

Маґдуся і Горпинка (разом). Щож такого, скажи серце, не муч!

Настуся (ломить руки в найбільшій розпуцї). Знаєте — наші пани там женять ся!

Маґдуся і Горпинка (в крик, ломлять руки). А, а!

Настуся. Так, так, женять ся!

Маґдуся. Чи чув хто таке! А він менї так присягав ся!

Горпинка. Скорше була би судного дня сподївала ся!

Настуся (подразнюючи). От так вам за вашу вірну службу!

Маґдуся і Горпинка (разом). А, а!

Настуся. За ваші заходи, вірність, посьвяту.

Маґдуся і Горпинка. А, а!

Настуся. За ваше... не кажу вже що!

Маґдуся. Так, так!

Горпинка. А чекайже — га! А як ти те вислїдила, Настунечко?

Маґдуся. Як, як, рибонько?

Настуся. Як я їх виспідила, зараз скажу. Вчора мій пан осьвідчаєть ся менї...

(Маґдуся тручає ліктем Горпинку).

Горпинка (до Маґдусї шепотом). Хвалить ся, хвалить ся!

Настуся (на боцї). Була би вимовила ся! (до обох). То є... каже до мене: „Настусенько!" бо так він мене кличе.

Горпинка (до Маґдусї шепотом). Хвалить ся, хвалить ся!

Маґдуся (до Горпинки). Якби вона знала, як мій мене кличе...

Настуся (гордо). Каже до мене: „Настусенько, не міг би я нинї пійти на вечерок до Доброхоцьких?" — А я йому кажу: Я не маю нїчого проти того! — „То добудь менї фрак, камізельку" і ще там щось, знаєте?

Маґдуся і Горпинка (разом). Знаємо, знаємо.

Настуся. Я добуваю, кажу вичистити, мій пан зачинає убирати ся. Але як вам почав убирати ся, прибирати, призирати, причісувати, пригладжувати, обдувати, пудрувати — навіть нігтї собі пообтинав!

Маґдуся (з криком). Точнїсенько, як мій.

Горпинка. Таксамо, як мій.

Настуся (хитренько). О! гадаю собі, то не такий простий вечерок, коли ти так павиш ся! Мушу про те знати! Скоро лише вийшов, я за ним, за ним... Він до покою, а я до кухнї — тай до Касуні. Знаєте ту бідненьку, що то стількі лїта служила у Доброхоцького!

Маґдуся. Що її опісля лишив!

Горпинка (здивована). Як то? і з другою оженив ся?

Настуся. Так, так! він видко й наших хоче того навчити.

Горпинка. І вона його ще тримаєть ся?

Маґдуся. Ще й служить до того!

Горпинка. О, я би йому послужила!

Настуся. Чекайте, не перебивайте! Покутує він за те, бо попав на таку Ксантипу...

Маґдуся. А то, то!

Горпинка. Добре йому так, то за людську кривду!

Настуся (продовжаючи). Отже входжу до Касуні тай кажу: Касуню-голубочко, тут мій пан нині у вас. Уважай, серденько, на нього... (надроблює міною й жестом).

Горпинка (крізь сьміх). Щоб йому що нестравного не подали!

Настуся. Так, так! Добра Касуня прибігає нині щосьвіт тай каже: „Настунечко, добре твоє серце віщувало — знаєш, ваші пани женять ся!" — „Де?" кажу. — „У Щедоброї й то всї три нараз: один зі старою, другий з молодою, а третий вже не знаю з ким там...

Маґдуся і Горпинка (разом зриваючись). Га!

Маґдуся. Як то: з тою Щедоброю, що то свого чоловіка строїла?

Настуся. Направду?

Маґдуся. А деж би подїв ся? Умер, бо строїла — характерниця!

Горпинка. Ну, дивіть ся, дивіть ся! Тож то як її перейду!

Настуся. Чекайте, ще не конець! Вчора, каже, так примилювали ся, а нині вже мають навіть осьвідчити ся.

Маґдуся і Горпинка (в крик). Га!

Маґдуся. А, туди ти нині вибрав ся, соколику?

Горпинка (уносячи ся). Їй-Богу, очи виберу, як поверне, окропом попарю, на шницлї посїчу!...

Маґдуся (спокійно). Я нї, але як верне, порахую ся з ним. Зараз мусить дати, що обіцяв на письмі записати. Хто би там на його посмертщину чекав! Ще, ще, якби був чесний, ретельний — але коли жениш ся, давай! (на боці). І так менї Янцьо ним допікає.

Настуся (встає). Робіть те, що вам серце й розум наказує. Я вам мусїла се сказати, щоби не дізнали заводу, як та бідна Касуня.

Горпинка (до відходу). О не дочекає! на крок його вже не пущу з дому, почекай, облудо! (до Настусї). Тобі дай, Господи, здоровля, тай всього, що собі сама у Господа бажаєш! (цїлуєть ся з нею).

Магдуся. Най його там мара! Я коби своє відобрала. Дякую тобі, Настунечко, бувай здоровенька! (цїлуєть ся з нею).

Настуся (до відходячих). Бувайте здорові, бувайте здорові!

(Магдуся і Горпинка відходять у головні двері).

СЦЕНА II.

Настуся (сама, — за відходячими). Робіть собі, що хочете! Менї про те йде, щоби позбути ся тих товаришів всечесних. Вже вони притримають їх дома, знаю на певно!... А як ти, голубчику, будеш сам, сам — то я вже собі пораджу з тобою — прожену від тебе нудьгу! (Гнївно). Ну, й хто би се був подумав, га! Старий, що — шануючи день сьвятий і сонїчко сьвяте — ледво ногами по сьвітї волочить, осьвідчаєть ся нинї менї, за хвилю до другої біжить! Нїхто не збаг би та не прибаг, їй-Богу! А тут мене так обіймає, пригортає, цїлує, — я гадала, що душу віддасть, а він убираєть ся і до другої йде. А цур та пек! Не дивувалаб ся молодому, що то виходить на те, але такій — най ся преч каже! — болячцї? Конець сьвіта, їй-Богу!

(Хвилька надуми). Одного, каже, зі старою, другого з молодою, а третого вже не знаю з ким там. Почекайте но трошка, не так то легко злапати! Доброхоцька гадає, що так, як вона спіймала свого, так і другого замотає. Го, го! пождїть но трошка, голубчики, не на те я вже чекаю 15-тий рік, ходжу, заходжу ся коло нього та марную лїта, щоб його перша лїпша вхопила.

А який він вдоволений з вечерка вернув, який веселий, щасливий! Як і нинї причісував ся! „А де по-

мада? а де перфума?" — Пійшов, каже, за інтересом! А то от який інтерес!

А я його доглядаю, а я його дозираю, а я йому се, йому те — а він, бачите, який тихолаз!

Вчора — гадаю — ну, пізнав ся на стількоїтній праці, на стількоїтній вірности — „що робити, гадаю, чоловік уже привик, от хоч на старість приют!" А то от який приют! Чекай же, соколику, прийдеш ти менї, скажу я тобі цїлу правду.

Вже мене нинї й робота не береть ся нїяка. А комуж робити? Най собі робить, що хоче!

Вже не стерпіла, тай паничеви розказала. Як лише почув, що соколики сватають ся у Щедроої, зараз побіг туди. Видко й він за мною — серце не панич! Алеж він видів учора все, пізнав мою кривду, він йому певно все скаже (надслухує в головні двері). Але от, чи не йде він уже? (скоро). Іде, йде! мій князь, мій соколик безкрилий! (Сїдає в кутику, спирає голову на руку, відвернена від дверий, лицем до публики).

СЦЕНА III.

Настуся. — Шкаралупка.

Шкаралупка (входячи головними дверми — стогне). Ай, ноги, ноги! Що за плюта, Господи Боже! (йде просто в двері на право, немов до кухнї). Настусю, Настусенько! Де ти, пораднице моя! Ай, ноги, ноги! (потирає руками). А чомуж ти не йдеш Настусю! Маю вже тепер! Цїлий тиждень прийдеть ся пролежати. Настусю, Настусю! (заглядає до кухнї). Нема її, десь потекла ся бабище...

Настуся (як опарена — на боцї). Що він сказав?

Шкаралупка (оглядаєть ся до неї). Ти тут, Настусенько? А я тебе там шукав! Натри менї зараз, любонько, ноги, або дай менї, серденько, тої оковитки!

Настуся (сїдає, як перше; говорить із придавленим гнївом). Не маю вже.

Шкаралупка (потираючи ноги). А деж подїла ся? Та вчора ще була повна банька.

Настуся. Вилляла ся вся!

Шкаралупка. Ай, ай, пійдиж, серденько, та зроби сьвіжої!

Настуся. Я нїде не пійду.

Шкаралупка. А то чому? Іди, йди, серденько! Я тимчасом так походжу по покою, щоб не застудити ся. (Ходить скоро по сценї так, як був убраний, з палицею, капелюхом і т. д.).

Настуся (на боцї). Ходи собі й до судного дня!

Шкаралупка (дуже просячи). Ідиж, Настусенько, іди, бо я не здужаю так довго ходити.

Настуся (недобра). Я сказала раз, що не пійду.

Шкаралупка (стає зачудований). А то чому, Настусю?

Настуся. Не всилї вже ходити.

Шкаралупка (зі співчутем). Може тобі що долягає, Настусенько?

Настуся. Долягає те, що годї і на сьвіт показати ся...

Шкаралупка. Щож тобі долягає?

Настуся. Нїби ви не знаєте?

Шкаралупка (наївно). Не знаю, їй-Богу, не знаю! Я не розумію ся на жіночих слабостях. Ану, покаже язик, серденько! (зближаєть ся до неї).

Настуся (люто). Ще й глумить ся! Я вам і без того покажу язик, зраднику, облуднику, окаяннику якийсь! Я покажу, покажу, якого з роду не бачили (напирає на нього).

Шкаралупка (перестрашений, уступає в зад — до публики). Що вона говорить? Вона має горячку!

(Настуся чимраз близше приступає до нього; Шкаралупка уступає в зад).

Настуся. Що говорю? То говорю, що я через вас на сьвіт божий показати ся не можу. Кождий на мене пальцем показує, сьміють ся, глумить ся.

Шкаралупка (я. в.). Їй-Богу, нїчого не розумію!

Настуся (я. в.). Не розумієте? Вже не розумієте? А вчора ще розуміли! Стілько лїт уводите мене сироту (зі слезами) бідну, безталанну; не одна вже менї нагоджувала ся доля — але ви все: „Е, на що тобі, Настусенько, — то сякий, то такий, буде поневіряти!" Я дурна послухала, чекаю рік один, два три — ба й десятий, пятнайцятий, в кінци осьвідчаєть ся...

Шкаралупка (впадає). Я? я?

Настуся (дуже скоро). А щож, може нї? Я дурна тїшу ся, серця не чую в собі, біжу до вуйни, стрийни, шваґрової, раджу ся, розказую. Всї радують ся, хвалять та благословлять пана, що пізнав ся на вірній та непорочній службі, а той пан — най не приказуєть ся — тогосамого вечера йде до другої...

Шкаралупка (оглядаєть ся). Пст, Настусю!

Настуся (продовжаючи). І то ще до тої Щедоброї, чарівниці, що то свого чоловіка виправила на той сьвіт, а тепер за другим мишкує...

Шкаралупка (оглядаєть ся на двері). Що ти говориш, Настусенько, бій ся Бога!

Настуся. Говорю, що чуєте.

Шкаралупка. Алеж тихше, бій ся Бога, як то хто почує!

Настуся (ще голоснїйше). Що я маю кого бояти ся? Я не маю упімнути ся за свою працю мозольну, за свій труд невсипущий, за свою славу... га?

Шкаралупка (підслухує в головні двері). Настусенько, присяй Богу, що то все неправда!

Настуся. Як то неправда? Неправда, що ви сватали ся до другої? Неправда, що ви стілько лїт мене уводили? — Неправда, що ви менї осьвідчили ся? Не видїли того образи сьвяті, і сонїчко боже, і мир цїлий?

Шкаралупка (все підслухуючи в головні двері). Та так... нї, їй-Богу!... але пст!

Настуся. Самі панич посьвідчать — живі ще, хвалити Бога!

Шкаралупка (скоро). Ти може й паничеви розказала?

Настуся. Все розказала, чому не мала сказати?

Шкаралупка (опускаючи руки). А, а! бодайже тебе, бодайже тебе!

Настуся. Може мала мовчати та покривати свою кривду тяженьку — о ні! Цілому сьвітови розказувати-му, поки житя мого заводити-му, улиці не дам перейти!

Шкаралупка (трусливо відскакуючи з під дверий). Хтось іде, хтось іде!

Настуся. Най йде, хто хоче! Менї вже все одно. Най побачить кождий мої сльози, най побачить мої муки, най осудить, хто тут винен...

Шкаралупка (з великим страхом обіймає її і хоче випхати на право). Настусенько, серденько, все тобі зроблю, що хочеш, житє віддам, — вийди на хвилю, бо хтось надходить, Настю, Настусю! Настунечко!

Настуся (борикаючись із ним стає на порозї правих дверий). Не уступлю ся, не уступлю ся — я тут панї!

(Шкаралупка все обіймаючи її випихає).

СЦЕНА IV.

Попередні. **Малогубка і Кашкевич.**

(Оба стоять у головних дверях — і придивляють ся хвилю. Настуся видячи їх дає усунути ся до кухнї на право. Шкаралупка хвилю задержуєть ся за правими дверми).

Малогубка (приступаючи з тиха). Він гадав, що нам утїкне, але ми його тепер спитаємо.

Кашкевич. О я йому за Мальвінку не дарую, поки житя мого!

(Шкаралупка вертаючи з кухнї, стає остовпілий).

Малогубка (приступаючи, з тиха). То не чесно, товаришу!

Кашкевич (приступаючи з другого боку). І не откровенно — ні! ні!

Малогубка. Так не робить ся між товаришами.

Кашкевич. То й між чужими соромно є — не то між своїми!

Шкаралупка (опускає руки — на боцї). Пропав! вороги все видїли!

Малогубка (я. в.). Колиб ви були менї сказали: „Товаришу, вона менї понравилась, я маю з нею наміренія" — я би був зовсім не приходив...

Кашкевич. І я був би вам не мішав!

Малогубка. А так наробили сорому й собі й нам!

Кашкевич. Та сором — ще фрашка, але маєтку шкода!

Шкаралупка (я. в.). Десь лихо їх наднесло — пропав на віки!

Малогубка (я. в.). Бо видите, ви чоловік самолюбивий, я знов із товаришем усїм подїлю ся.

Кашкевич. Особливо маєтком рухомим і я завсїди...

Шкаралупка (з розпукою оглядаючись на право). Але я вам цїлу відступлю!

Кашкевич. Як то відступите, коли вона вже занята!

Шкаралупка. Нї, їй-Богу, нї!

Малогубка. Як то нї?

Шкаралупка. То жарт був, слово чести! (оглядаєть ся на право).

(Кашкевич і Малогубка дивлять ся на себе з зачудованєм. Шкаралупка заглядає в праві двері тайком і підходить туди).

СЦЕНА V.

(Попередні. — **Юрій** входить головними дверми).

Кашкевич (побачивши-його). От сей нам найлїпше скаже.

Юрій. Чисте непорозумінє, чисте непорозумінє!

Малогубка (бере Юрія за руку і підходить близше

до публики). Скажіть менї так, як на сповіди, чи Мальвінка занята вже, чи нї?

Юрій. Занята, занята, алеж ви...

Кашкевич (до Шкаралупки). А видите, пане Шкаралупка, що занята!

Шкаралупка (скоро відбігаючи від правих дверий — рішучо). Що? що? Я вам рішучо кажу, що Настуся не занята. Я то найлїпше знаю!

Малогубка (здивований). Але хто про Настусю говорить?

Шкаралупка. А про когож ви говорили?

Кашкевич. Про Мальвінку Щедобру.

Шкаралупка (злий). Е, най там її лихо возьме!

Юрій (до Кашкевича). Але так правдою, а Богом, товаришу, де вам уже до Мальвінки?

Кашкевич (гнївно). Що?

Юрій. Таж ви-б її вітцем могли бути!

Кашкевич (я. в.). Перепрашаю, бо й мужем, — я себе лїпше знаю!

Шкаралупка (до Кашкевича). Гнївайте ся, не гнївайте ся, товаришу, але ви вже троха за старі для неї! (сьмієть ся).

Кашкевич (обурений). А ви лїпший? Загляньте до зеркала! (на боцї). Який менї соколик! гм!

Малогубка (стає між ними). Перепрашаю, товариші! Amicus Plato, sed magis amica Мальвінка — (поправляєть ся) хочу сказати: veritas. Се є: і ви менї друг, і ви менї друг, — але Мальвінка вже не для вас!

Юрій. Так, так!

Шкаралупка і Кашкевич (один по другім із досадою). А щож, може для вас?

Малогубка (спокійно). Тепер вже й не для мене!

Шкаралупка (крізь сьміх). Ба, тепер! Але ви старали ся також!

Малогубка (я. в.). Перепрашаю, я не старав ся!

Кашкевич (крізь сьміх). А чогож ходили?

Шкаралупка (я. в.). Ага!

Малогубка (поважно). Я ходив лише „з почтеніем"!

Шкаралупка (до Малогубки). Отже видите, й я ходив лише „з почтеніем"! (заложивши руки ходить по сцені).

Кашкевич (скоро до Малогубки). Аби знали, й я „з почтеніем"! (заложивши руки ходить в другий бік по сцені).

Юрій (виступає різко на перед). Алеж, панове, вчора виразно казали, що ідете сватати ся!

Малогубка (показуючи на других). Може хто инший, я зовсім ні!

Шкаралупка. Мені й у голові не було. Най їх там усіх!...

Юрій (уносить ся). Так? А, мої панове, то мушу вам сказати, що таке поступованє негідне, недостойне, можна сказати й нечесне... Ви завели женщину, котра...

Малогубка (хапає його за руку уражений). Мій пане, не ображайте нікого (патетично), бо на мині ще жадна женщина не завела ся!

Кашкевич (гнівно). Ви не знаєте, з ким маєте діло; і я ще жадної не скривдив!

Шкаралупка (з далека). Що ви собі гадаєте?

Юрій (ще більше уносить ся). Так ви говорите, соколики мої? Думаєте, що я не знаю ваших справок? (Остро дивить ся на Шкаралупку).

(Шкаралупка починає трясти ся).

Малогубка (скоро до Юрія). Господине, що ви тут прорекли?

Кашкевич. За те нам відповісьте! Що ви тут сказали?

Юрій (все споглядаючи на Шкаралупку з під ока). Що сказав, то й докажу. Ви знеславили й осьмішили нині женщину бідну, лише тому...

Малогубка і Кашкевич (з криком). Чому, чому?

Юрій (показуючи на право). Тому, що ви з иншими повязані!

Шкаралупка (зриваючись — до нього). То неправда! Хто вам се сказав?

Юрій (відходячи). І то ще зі своїми господинями! Ха, ха, ха! Пождіть же, зараз про те ціле місто знатиме! (вибігає в головні двері).

(Малогубка, Шкаралупка і Кашкевич стоять хвилю як остовпілі).

СЦЕНА VI.

(Попередні).

Малогубка (скоро на боці). Що він сказав? Знав би він що за Горпинку?

Кашкевич (скоро на боці). Кого він думав? Може він що за Маґдусю дізнав ся!

Малогубка (до Кашкевича). Чи не вас він думав, товаришу?

Кашкевич (з офуком). Скорше вас! ви найбільше увихаєте ся між женщинами...

Малогубка (до Шкаралупки). Товаришу, до кого він то говорив?

Кашкевич (до Шкаралупки). Чи не знає він що на вас?

Шкаралупка (опускає руки — з розпукою). А ворог тяженький!

Малогубка (забираючись). Мушу його дігнати — готовий дійсно яку неславу пустити.

Кашкевич (забираючись). І я мушу дізнати ся, кого він думав.

(Кашкевич і Малогубка забирають ся в головні двері).

Шкаралупка (просячи задержує). Алеж, товариші, що вам на тім залежить?

Малогубка і Кашкевич (вириваючись від нього). Дуже богато! дуже богато!

Шкаралупка (за ними). Але підождіть ще, хоч хвильку одну!

Малогубка і Кашкевич (вже за дверми). Не можемо, не можемо — ми вернемо зараз!

Шкаралупка (кличе за ними). Пождіть же, я вам сам скажу! (заломлюючи руки вертає на сцену). Аж тепер чоловік пропав, пропав без слїду! (кидаєть ся у фотель, звернений до публики і ховає лице в долоні).

СЦЕНА VII.

(Шкаралупка. — **Володимир** всуваєть ся тихо головними дверми, все ще в ґальовій одежі).

Володимир (в порозї). О, завзято розженили ся наші соколики! пігнали за сватом, як хорти за заяцем — хотять мабуть відбити молоді лїта — га! (Приступає близше і розглядаєть ся по сценї; побачивши Шкаралупку стає за ним по задї). А вуйко дома?

(Шкаралупка все нерухомий; Володимир покашлює раз і другий голоснїйше).

Шкаралупка (нараз прочунявши). Га, то ти вороже?

Володимир (смирно — наче винний). А деж я вам ворог, дядечку?

Шкаралупка. Іди менї з очий!

Володимир (ще смирнїйше). Ви направду прогнївали ся, вуяшку?

Шкаралупка. Іди, най тебе не бачу!

Володимир (я. в.). Позвольтеж хоч сказати...

Шкаралупка (зриваючись). Іди, забирай ся бо!...

Володимир (усуваєть ся на лїво). Коли так...

Шкаралупка (по хвили). Або чекай, чекай, вороже! (Біжить за ним і тягне напрасно підводячи як найблизше до публики; скоро і вяжко). Скажи менї, але правду сьвяту, найсьвятїйшу, розумієш!

Володимир (здивований). Щож такого?

Шкаралупка (придавленим голосом). Чи він бачив там її?

Володимир (висуваючись із рук). Хто? кого?

Шкаралупка (тримаючи, що сили). Доброхоцький — її?

Володимир (я. в.). Кого?

Шкаралупка (показуючи на право). Ну, її — не знаєш?

Володимир. Когож — її?

Шкаралупка (нетерпеливо, наблизившись до самого уха Володимира, гукає). Та Насту...!

Володимир (весело). А бачив, бачив, усї бачили!

Шкаралупка (відпихаючи напрасно). А бодай ви всї пропали!

Володимир (нїби цїкаво). А щож вона аж там хотїла, вуйку?

Шкаралупка (з офуком великим). Іди, запитай ся, коли такий цїкавий! (ходить скоро по сценї).

Володимир (на боцї). На що менї питати ся, я сам знаю. Але треба йти, бо готов прогнївати ся на правду. Отсе й перебрати ся мушу... (виходить на пальцях у лївi дверi).

Шкаралупка (ходить ще хвилю по сценї, потім наближаєть ся до публики; — вельми просячим голосом). Порадьте, люди добрі, що менї тепер робити?

Володимир (вибігає з лївої сторони з ґазетою в руках). Забув вам ще подати нинїшну ґазету.

Шкаралупка. Кинь її там до лиха!

Володимир. Страшні вісти з Марсилії...

Шкаралупка (скоро). Які? Ану покажи!

Володимир (читає). „Вчера захоріло в Марсилії душ 555, скончало..."

Шкаралупка. Скончало...?

Володимир. Душ 444.

Шкаралупка (хапаєть ся за голову). Страшно, страшно!

Володимир (читає). Причина етої катастрофи преімуществительно в том, что многії лица не іміют ниже малїйшого забота іли попеченія...

Шкаралупка (перебиває). Досить, досить, ще лише сього хибувало!

СЦЕНА VIII.

(Попередні. — **Настуся** входить заплакана, убрана наче до виходу).

Володимир (спочуваючи). А тобі що, Настусю?

Шкаралупка. Іди, Володку, до свого покою, я тут маю діло.

Володимир (на боці). Тут щось коїть ся, їй-Богу, але я дізнаю ся. Настуся менї сама скаже! (відходить на лїво).

СЦЕНА IX.

(Шкаралупка. — Настуся — держить ся в сій сценї найхитрійше).

Шкаралупка. А кудиж ти зібрала ся, Настусю?

Настуся (спокійно й покірно). Прийшла подякувати панови за хлїб тай сіль тай все добро, яким мене наділили... Прийшла подякувати за службу.

Шкаралупка (трохи настрашений). Що, що ти кажеш, Настусю?

Настуся (рішучо). Прийшла подякувати за службу!

Шкаралупка (просячим голосом). А чиж тобі так зле, Настусю, у мене?

Настуся. Годї сказати, що добре, як чоловікови стидно на сьвіт божий показати ся, як кожде, чи чуже чи своє, сьміють ся та глумить ся!

Шкаралупка (я. в.). Настусю, та стількі лїта була...

Настуся. Терпіла гадаючи: от чей-чей станеть ся инакше. Що з того, казала я бувало собі, як тобі хто Настусю, в очи цьвіркне — ти диви ся лише (хитро і мило), щоби пан твій був здоров, щоби пан твій мав вигоду з тебе, щоби панови твому на нїчім не збувало! На те диви ся, Настусю, а твоя праця не пропаде у такого пана...

Шкаралупка. Так, так, Настусю! ти добра була у мене!

Настуся (розжалена). Я не хвалю ся, прошу пана, але най пан самі скажуть, чи я коли око зажмурила, як пан були слабонькі? Чи я коли не доглянула чого? Чи я коли забула на що? Чи я коли полінувала ся до чого? Чи я коли не послухала? Чи я коли відмовила?

Шкаралупка. Нї, нї, Настусенко!

Настуся (горячо). А кілько я ночий пересиділа! Кілько я днїв перетремтїла! Кілько я сліз крівавих проляла! (знов розжалена). Бувало, чи день чи полудне чи вечер, пан хотять вийти, я пана вберу, перехрещу таї виведу. Пан вийдуть, а я сяду тай нишечком плачу!

Шкаралупка (порушений встає). А чогож ти плакала, Настусенько?

Настуся (дуже сентиментально). Чого я плакала? Пан не знають навіть. Бо гадаю собі: пан пійшли — десь ідуть тепер дорогою, а тут — ануж які конї спудять ся! або, най Бог сохранить, рушговане завалить ся! або й собака яка вискочить!... Так плачу, плачу й дух у мене вступає, як пан повернуть! (втирає сльози).

Шкаралупка (на боцї). Що за серце, їй Богу!

Настуся. Бувало, чи свій чи чужий: „Що ти робиш, Настусенько? тратиш лїта і здоровлє! Таж у тебе такий розум, такий талан! Трафляють ся люди, таж лїпше на своїм працювати, таж з тебе така господиня буде!" А я нїчого (дуже від серця), бо менї здавало ся, що я не коло чужого ходжу, але коло рідного сина, рідної мами, рідного тата!

Шкаралупка (дуже порушений — на боцї). Золоте серце, золоте серце!

Настуся. Тому як не має серце болїти, як нинї перша лїпша, що то — як цїле місто знає, свого чоловіка сама на той сьвіт виправила, бо таки замучила небіщика, замучила, — а тепер за другим посягає!...

Шкаралупка (перебиваючи здивований). Що ти кажеш, Настусенько?

Настуся (з чутєм). І то ще за таким, що то я собі виходила, що то я собі виховала, що то я собі випестила! Бодай їй Господь не памятав!

Шкаралупка. То то, правда, Настусенько, що вона свого чоловіка...?

Настуся. Правда, правда! — так менї дай Господи тее!... Небіщик був уже в лїтах, так непричком — ч про нього говорю — як пан.

Шкаралупка. Прошу, прошу!

Настуся. Ще до того делїкатний, делїкатний, так, самісенько, як пан. Отже треба було й походити і доглянути і, як звичайно, вигоджувати.

Шкаралупка. Так, так!

Настуся. А їй де то в голові! Їй щоби лиш убрати ся та вийти та гуляти, та Бог зна що робить! Бувало небіщик, царство йому небесне, аж пищить у своїм покою, вона й не подивила ся!

Шкаралупка. Страшно! страшно!

Настуся. Тому як прийшла слабість — тай по нїм!

Шкаралупка. Господи сьвятий! — Алеж, Настусенько, я про Щедобру анї думав!

Настуся. Або то лише Щедобра така? (рішучо). То вони всї такі, прошу пана! Молодші, то ще гірші — за такими панами, що то нїби ще молоді, але в лїтах уже, найбільше рвуть ся!

Шкаралупка. Так?

Настуся. Бо мають у тім свій рахунок!

Шкаралупка. Рахунок, кажеш?

Настуся. Го, го, ще й який! Гадають собі, от так слабого здоровля, покриває, покриває, ще як зачну поневіряти, потримає рік, два —а потім лишить і гонор і маєток, буде за що погуляти!

Шкаралупка (зі страхом). Хто би се був подумав! Ох, Настусенько, аж страх збирає!

Настуся. Так то дїють ся! Вже я не на одно надивила ся, най їм Господь не памятає! (з вагою). А ще в сих часах, то аж минають ся, так би раді захопити чи молоді чи старі, чи панни чи вдови!

Шкаралупка. А то чому в сих часах?

Настуся. А от кажуть, прокидаєть ся слабість чи у

Франції, чи в Італії. Вона й сюда прийде, певно прийде, бо то з вітром іде.

Шкаралупка (з великим страхом). Не може бути! Щож би я, Настусенько, зробив!

Настуся. Так, так! Я їх уже богато памятаю, а все так: де інде зачнеть ся, а потім до нас прийде. Тому вони так лапають, бо гадають: „От слабенький, немічний, не витримає! позбуду ся й без гріха!"

Шкаралупка (я. в.) Що за поганий сьвіт! О, Настусенько, я тебе не пущу!

Настуся. Тому то менї такий жаль великий, прошу пана! Бо вже (ввічливо) стілько лїт і я до пана й пан до мене навикли; а най мене Господь скарає, коли не говорю правди, що жадна нинї так не посьвятить ся, жадна так не догодить, жадна так...

Шкаралупка (приступає до Настусї — горячо). Настусю, серденько моє, лиши ся! Все що маю, твоє — цїлий маєток!

Настуся (ломлючи руки). А деж би я на вашу смерть чекала — нехай мене Господь...

Шкаралупка. А щож я зроблю, серденько моє?

Настуся (чемненько спускаючи очи). Так... якби Господь поблагословив уживати в купцї по сполу!...

СЦЕНА X.

(Попередні.—**Малогубка і Кашкевич** вбігають утїшні).

Малогубка (задиханий — до Шкаралупки). То вас він думав товаришу!

Кашкевич. Вас, вас і Настусю.

Шкаралупка (розлючений). Мене, мене, аби знали! Се я, а се моя господиня, від тепер наречена Анастазія.

Настуся (цїлує його в руку й обіймає). А мій паноньку, мій голубчику, соколику мій!

(Малогубка і Кашкевич стоять хвилю як остовпілі).

Малогубка (до Кашкевича). То Доброхоцький правду казав!

Кашкевич. Найистиннійшу истину!

Малогубка (до Шкаралупки благаючим голосом). Товаришу, я нікому не скажу!

Кашкевич (таксамо). І я ні — слово чести!

Шкаралупка (рішучо). Можете казати! То не тайна!

Настуся (обіймає Шкаралупку). А найже вам Господь!...

Малогубка. Їй-Богу не скажу! Лише про одно вас прошу...

Шкаралупка. Про що?

Малогубка (тайно). Най Настуся того моїй Горпинці не скаже!

Кашкевич. І моїй Магдусі... ні!

Шкаралупка (здивований). А то чому? Абож ви також?

Малогубка. То єсть ні, хорони Боже, але щоб їм також не захотїло ся!

(Кашкевич живо потакує).

Шкаралупка (до публики). Ну дивіть ся, вони також, — що за грішний сьвіт нині!

Настуся (на боці). Ви лише прийдете до дому — побачите, що їм захочеть ся! (голосно до обох). Але вони, чи сяк чи так будуть знати — таж заповіди, весїлє.

Кашкевич. Правда, правда!

Малогубка. Не лишаєть ся нїщо, як тілько виїхати відси.

Кашкевич. Або де сховати ся!

Шкаралупка. Або й зробити так, як я.

Малогубка і Кашкевич (скоро). Пст, товаришу!

СЦЕНА XI.

(Попередні. — **Володимир,** перебраний входить із лівої сторони).

Шкаралупка (побачивши його). Володку, я казав, щоб ти з весілєм почекав, поки я не оженю ся. Що сказав, то й дотримаю. За три неділї моє весілє, опісля можеш ти...

Володимир (з радісним здивованєм). Ваше весілє? А то з ким?

Шкаралупка (показуючи). Настунею.

Володимир (дуже здивований). З На-сту-се-ю?

Настуся (кляняєть ся Володимирови радісно). Панич самі хотїли...

Володимир (я. в.). Я хотїв?

Шкаралупка. Чи ти хотїв, чи не хотїв, досить, що я хочу!

Володимир (іронічно). То видко, вуяшку, ви не жартували вчора...

Шкаралупка (злий). Не жартував, не жартував! Я в таких ділах ніколи не жартую. Серіозно, як бачиш, беру.

(Настуся обіймає Шкаралупку; Кашкевич і Малогубка кивають замітно головами, забираючись до виходу).

Завіса паде.

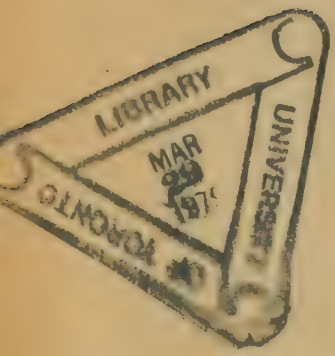
LIBRARY
UNIVERSITY
TORONTO
MAR

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
3948
T73S6

Tsehlyns'kyi, Hryhorii
Sokolyky

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 27 25 07 010 0